Sultan Vahdettin'in İstanbul'dan ayrıldıktan sonraki ilk açıklaması

"BEN HAİN DEĞİLİM"

Derin tarih

Yayına hazırlayan: Mustafa Armağan

İÇİNDEKİLER

Önsöz 3
Havza telgrafı 14
Hatırattan bir sayfa 15
Vahdettin'in Beyannamesi (Arap ve Latin harflerle) 17
Beyannamenin Sadeleştirilmiş hali 44
Müdafaaya dair 57
Arapça metin 61

Baskı-Cilt
Makromat Bas. San. ve Tic. Ltd. Şti

İstanbul, 2013

Önsöz

Bugünlerde misafirlerinin üzerine serin gölgelerini salan asır-dîde ağaçlarıyla Yıldız Parkı'nın içerisinde bulunan Malta Köşkü'nün küçük bir odasındayız. 16 Kasım 1922 tarihinde bu şirin köşk, ömrünün en kâbus dolu gecelerinden birini yaşamaktadır. Osmanlı Padişahı VI. Mehmed Vahdettin (aslı Vahîdüddin) o gün İngilizlerin İşgal Orduları Başkomutanı General Harrington'a bir mektup yazarak İstanbul'da hayatım tehlikede gördüğü için sığınma talebinde bulunmuş, bir an evvel İstanbul'dan "mahall-i âhare" (bir başka yere) naklini istemiştir.

Yalnız imza yerinde "Padişah" değil, yalnızca "Halife-i Müslimîn Mehmed Vahîdüddin" yazısı okunmaktadır. Çünkü 15 gün önce saltanat rejimi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kaldırılmış ve Osmanlı Devleti'nin "münkariz", yani tarihe karışmış bulunduğu kanunla belirlenmiş, Osmanoğulları üzerinde yalnızca Hilafet unvanı bırakılmış, bu da TBMM'nin meşru hakkı sayılarak "Türkiye Devleti makam-ı Hilafetin istinadgâhıdır" hükmünü içeren önergenin 6. maddesiyle kanunlaşmıştır.

Tam 101 pare top atışıyla kutlanmıştı bu önemli olay. İlginç bir tevafuk eseri olarak o akşam Mevlid kandilidir ve saltanatın kaldırılmasının bu mübarek güne rastlamış olması uğur telakki edilip o akşam ile ertesi gün resmî bayram ilan edilmiştir. Bir başka deyişle Saltanatın kaldırılması bayramı bile dinî bir vesileyle kutlanmıştır!

623 yıllık, okumakla bitmeyecek büyük bir destanı arkasında bırakan Sultan Vahdettin, Malta Köşkü'nün bu ıssız odasında uykusuz bir gece geçirmeye hazırlanmaktadır. Atalarını düşünür, Fatih'i, Yavuz'u, Kanuni'yi. Bir de bugünü. Ağabeyi Sultan II. Abdülhamid'in imparatorluğun sınırlarını 30 yıl tutabilen kudretli elini hatırlar, özler. Bir Osmanlı padişahının bu acınası duruma düşmesinin, düşmanı olan İngilizlere iltica talebinde bulunmasının ağırlığını dakika dakika bir zehir gibi içer.

Elinin altındaki saray hazinesinden ve değerli eşyasından yanına tek parça almadığı gibi, henüz 4 aylıkken kaybettiği babası Abdülmecid'den kalma elmaslı sorguç ve som altından bir çekmeceyi makbuz karşılığında Hazine-i Hassa müdürüne eliyle teslim eder. Yanına, Sultanlık tahsisatı olan 50 bin liradan başka bir para almadan ertesi sabah İngilizlerin gönderdiği otomobillerle Malta Köşkü'nden Dolmabahçe Sarayı'na geçer, oradan da İngiliz donanmasına ait bir istimbotla Malaya zırhlısına. Derken Malta adasında göreceğizdir onu. Sonra Mekke, San Remo ve son durağı olan Şam'da.

1926 Mayıs'ında San Remo'daki Villa Manolya'da sefalet içinde vefat ettiğinde cenazesi, çevredeki esnafa olan borcunu ödeyemediği için rehin tutulur. Ta ki para ödeninceye kadar. Sonra apar topar çıkartılıp Suriye'nin başkenti Şam'da, dedesi

Kanuni Sultan Süleyman'ın yüzyıllar önce yaptırdığı Süleymaniye Camii'nin minaresi altındaki bir mezara defnedilir.

Tarihteki en köklü devlet tecrübelerinin birinin içinden gelen Vahdettin, bulunduğu konumun gerektirdiği sorumluluğu, Osmanlı deyişlerinden biriyle söylersek "saltanat ırzı"nı daima korumuş ve sürdürmüştü. Ülkesinden "hicret etmek" zorunda kalmasına rağmen hiçbir zaman bir karşı ihtilale girişmeyi düşünmedi, bu tür tekliflerle kendisine gelenleri daima geri çevirdi, hatta Mekke'deyken Hilafeti devralmak isteyen Şerif Hüseyin'in kendisini siyasetine alet edeceğini fark eder etmez, İtalya'ya dönmüş ve muhtemelen kalsaydı sahip olabileceği bazı maddî ödülleri de elinin tersiyle geri çevirmeyi bilmişti.

Osmanlıydı ve Osmanlı olmanın ağırlığını, o en çetin dönemlerinde bile asla unutmamıştı. İngilizlere sığındığı halde onların elinde oyuncak olmaması, nasıl büyük bir ailenin torunu olduğunu ve bunun getirdiği sorumluluğu o şartlarda dahi unutmamış olması bile yeter bunu ispat için.

Kaçışın siyasî zemini üstüne...

Sultan Vahdettin hakkında en çok sorulan soru, ister istemez neden vatanını terk edip de düşmanların eline kaçtığı üzerinde odaklanmaktadır. Gerçekten de cevaplanması çok zor bir sorudur bu. Hele Osmanlılık şuurundan bahsediyorsak...

Her şeyden önce o karanlık günlerin koordinatlarını zihnimizde iyi tespit etmemiz gerek.

Birincisi, yukarıda belirttiğimiz gibi, Saltanat 1 Kasım 1922 tarihinde TBMM tarafından kaldırılmış ve Vahdet-

tin'in üzerinde yalnızca Halifelik unvanı kalmıştır; yani yurt dışına giderken padişah değildir!

İkincisi, 5 Kasım 1922 akşamı İsmet Paşa ve heyeti trenle Lozan'a hareket etmiştir. Dahası, İngiltere, Fransa ve İtalya barış görüşmelerine Osmanlı hükümetinin de katılmasını istemektedirler. Hatta bu isteklerini Sadrazam Tevfik Paşa'ya da bildirmişlerdir. Ancak Tevfik Paşa, Ankara hükümetine de haber vermiş, görüşmelere beraber katılmalarını teklif etmiştir. Ortam gerginleşmiş ve savaşı kazanan Ankara hükümeti, İstanbul'un bu işe ortak edilmesini hazmedememiştir. Rauf Orbay'ın deyişiyle TBMM gayet kızgın ve asabîdir.

Her şeye rağmen artık yalnız Halife de olsa, Vahdettin'in tarafını tutanlar ile muzaffer Ankara hükümeti yanlıları arasındaki uçurum gitgide büyümekte, öte yandan da Yıldız Sarayı'nın çevresinde gösteriler yapılmakta ve ara sıra silah atılarak sarayda bir tedhiş havası uyandırılmak istenmektedir.

İşte 16 Kasım günü "Halife-i Müslimîn" Vahdettin'in aldığı kahredici nitelikte kararın arkasındaki siyasî zemin budur. Vahdettin'in yurdu terk ettiği haberi Meclis'e işte bu kızgınlığın doruğa ulaştığı ortamda bir bomba gibi düşmüştür.

Bu durumda sormak gerekmez mi:

Vahdettin "Ben bu siyasî mücadelede yokum" diyerek çekip gitmekle Ankara'nın Lozan'daki işini kolaylaştırmamış mıdır? Eğer kalmış olsaydı, muhtemelen Lozan'da işler daha da karışmayacak ve zaten bocalayan diplomasimîzin elleri daha fazla bağlanmayacak mıydı?

Nitekim hemen ertesi günü (18 Kasım 1922) Veliahd Abdülmecid, TBMM tarafından halife seçilmemiş midir?

Konyalı Mehmed Vehbi Efendi tarafından hal, daha doğrusu "hilafetten indirme" fetvası verilen Vahdettin'in yurt dışına gitmesi, muhakkak ki Ankara'nın işini büyük ölçüde kolaylaştırmıştı. Nitekim bu anlamlı çabasının takdir edilmeyişine tepki gösterdiği bir konuşmasında sonraları şu anlamlı cümleleri söylemiştir:

"Facialara ve olaylara kalkan olamadı isem de, paratoner vazifesi gördüm. Bütün musibetleri üzerime çektim, kendimi feda ederek vatanı kurtarmaya çalıştım."

Vahdettin hain değildir; çünkü...

Vahdettin, Sevr'i kesinlikle imzalamamıştır. Bu mudur ihanet?

Mütarekenin koyu karanlığında İstanbul'dan bir ümit ışığı göremeyince yüzünü Anadolu'ya çeviren ve bunun için planlar yapan birçok vatansever gibi Sultan Vahdettin'in hem İngilizleri idare eden, hem de aynı zamanda bir Anadolu mücadelesinin başlatılmasını temine çalışan örtük bir politika izlediğini görmezden gelemeyiz.

İşte bir tanıklık: TBMM hükümeti döneminde Başbakanlık da yapmış olan Hamidiye Kahramanı Rauf Orbay Mütareke günlerinde Mustafa Kemal ile Vahdettin arasındaki ilişkileri şöyle anlatıyor:

> Bu arada Mustafa Kemal, Padişah tarafından sık fasılalarla ve hemen hemen her Cuma selamlığından sonra kabul ediliyor, **kararlarımız istikametinde telkinlere devam ediyordu**. Vahdettin'in kumandanlar arasında, veliahdlığı günlerinde beraberinde yaptığı Almanya seyahatinin müsbet intibaları sebebiyle de en yakından tanıdığı ve şahsına itimad ettiği Mustafa Kemal'di.

Rauf Orbay'ın sözünü ettiği Cuma selamlıkları, 16 Mayıs'a kadar devam etmiş, 15 Mayıs'ta Vahdettin'le görüşen Mustafa Kemal, ertesi gün de Cumadan sonra yeniden Padişah tarafından kabul edilmiş ve görüşme sonrasında da vedalaşmışlardı. Ertesi sabah bakanlarla da vedalaşan Mustafa Kemal'i İçişleri Bakanı Mehmed Ali Bey Samsun'a uğurlamış ve kendisine örtülü ödenekten 1000 altını, makbuz karşılığında teslim etmişti.

Şu açık ki, Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'dan Bandırma vapuruyla Samsun'a "kaçarak gittiği" kesinlikle doğru değildir. Olamazdı da zaten. Nitekim Boğaz'daki İngiliz gemilerinin arasından geçmesi, ancak Harbiye Nazırı'nın mührü ve hemen aynı gün Vahdettin'in imzasıyla, dahası 5 Mayıs 1919 günü resmi gazetede yayımlanmasıyla gerçekleşmiş, yani bu gidiş ancak resmî izinler dahilinde mümkün olabilmiş, ayrıca İngiliz yetkililerin izni ve onayı da alınmıştı.

Bu mudur ihanet?

1919 yılı başlarında İstanbul tam bir işsiz Osmanlı generalleri temerküz kampı gibidir. Bu kadar tecrübeli ve yetenekli paşanın İstanbul'da toplanmış bulunması, her an yakalanıp tutuklanmaları tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Bu yüzden İstanbul'da bulunarak mücadele etmelerindense Anadolu'ya geçerek görünüşte pasif gibi görünse de, bir göreve atanmaları yeğdir.

Nitekim Kâzım Karabekir 19 Nisan 1919'da Trabzon'a çıkacak, Ali Fuad Paşa Konya'ya hareket edecek, Cafer Tayyar Paşa da Trakya'nın yolunu tutacaktı. Yani Milli Mücadele'nin ilk ışıklarını bu paşalar daha önce yakmışlardı.

Ancak başsız kalan bu hareketi derleyip toparlayacak, aynı zamanda siyasî ve örgütçü yetenekleri tartışılmaz bir isim aranmaktadır. Kendisine sunulan listede bir zamanlar yaveri olan Mustafa Kemal'in ismini gören Vahdettin kararını vermiş ve 9. Ordu Müfettişi göreviyle ve İngilizlerin gözünü boyamak için asayişi sağlamak bahanesiyle gönderildiğine dair işlemler için gereken girişimlerde bulunmuştur. Sonuçta İzmir'in işgalinden bir gün sonra, 16 Mayıs 1919'da Kızkulesi'nde demirlemiş bekleyen Bandırma vapuruyla Mustafa Kemal ve emrindeki 18 subay Samsun'a hareket edebilmişlerdir. (Miralay Refet (Bele) Paşa'nın ismi İngilizlere nedense bildirilmemiştir ama Samsun'a ayak basanların arasında o da vardır.)

Bu mudur hainlik?

Sultan Vahdettin'in, o günlerde Başkâtibi Ali Fuat Türkgeldi'ye söylediği aşağıdaki sözler yeterince anlamlı olmalı:

> Ben milletin ateşli külü üzerine oturdum; taht-ı saltanatın (saltanat tahtının) kuş tüyünden minderleri üzerine oturup gömülmedim! Bunlardan kimseye bahsedilemiyor, millete de malumat verilemiyor. Elbette bir gün tarih bu hakâyıkı (hakikatleri) yazar.

Tarihte açılım dönemi

Türkiye'de uzun yıllar devam eden ve *Nutuk*'tan başka tarih "kuşu" tanımayan sansürcü bir zihniyetin yedeğinde yapay bir tarih üretildi. Eleştirilecek bir çok başka yönü bulunmakla birlikte konumuzla ilgili boyutu itibariyle devletin en kritik yıllarında dört yıl padişahlık yapmış olan Sultan Vahdettin'i savunulacağı, hadi savunmayı bırakın, o kadar da kötü biri değildi denilebileceği bir ortam dahi yoktu 1950'lere kadar. Bir

çok önemli hatıratın 1945 sonrasında ama özellikle 1950'yi takip eden yıllarda yayınlanma şansını bulması (mesela İstiklal Savaşı'nın "ilk beş"inden General Ali Fuat Cebesoy'un *Milli Mücadele Hatıraları*'nın yayın yılının 1953 olması gayet manidardır) DP döneminde tarih üzerindeki sansürün yavaş bir seyirle gevşediğini göstermektedir. Ancak merhum Adnan Menderes'in kısa vadeli düşünme hatası olarak zikretmemiz gereken Atatürk'ü Koruma Kanunu talihsizliği yüzünden bu dönemde istenilen mesafe alınamayacaktır.

Dahası, o dönemde alınabilen mesafe de, 27 Mayıs darbesinden sonra hızla kaybedilecek, ancak 1960'ın ikinci yarısından itibaren yakın tarih tartışmaları yeniden sökün edebilecektir.

Kadir Mısıroğlu'nun ilk baskısı 1967 yılında çıkan *Kurtuluş Savaşı'nda Sarıklı Mücahidler* adlı kitabının birinci bölümünde Sultan Vahdettin'i cepheden savunmaya geçmesinden bir yıl sonra, bu defa Necip Fazıl Kısakürek Mayıs-Ağustos 1968'de *Bugün* gazetesinde "Vatan Haini Değil, Büyük Vatan Dostu Vahidüddin" başlıklı tefrikası (aynı yıl Toker Yayınları tarafından kitaplaştırılacaktır) Vahdettin'in hain olmadığına ilişkin idiayı ateşlemiş, o günden bu bugüne "Vahdettin" adının kapağında yer aldığı çok sayıda irili ufaklı yayın yapılmış ve bunların giderek artan bir kısmı, Türkiye'deki tarih anlayışındaki değişimi yansıtırcasına aleyhte olmaktan ziyade lehte bir tavrı temsil etmiştir.

Artık tarih tartışmalarında yeni bir dönemece girilmiş bulunuyor. Bir "fecr-i kâzib" olmamasını ümit ettiğimiz bu yeni dönemde yakın tarihe ait yeni bilgilerin, belgelerin ve hatıratların cesaretle neşredilmesi, okurun dünyasını 90 yıl

devam eden tek boyutlu dayatmalardan kurtaracak ve tarihin boğulan ufkunu açmamıza yardımcı olacaktır.

Birazdan okumaya başlayacağınız Sultan Vahdettin'in Mekke'deyken 1923'te yazıp yayınladığı ve amacı kendisini savunmak olan beyannamesinin tam metnini işte bu anlayışla yayınlıyoruz.

İstedik ki, daha önce başka vesilelerle kitap ve dergi sayfalarında yer almış bulunan bu tarihî değeri haiz beyanname, bir el kitabı mahiyetinde okurlarımızın her zaman yararlanabilecekleri, dostlarına hediye edebilecekleri, paylaşabilecekleri, gerekirse Vahdettin'in yayınlattığı şekliyle Osmanlıcasından veya Arapçasından karşılaştırabilecekleri bir "belge" olarak tarih kütüphanenizin seçkin bir rafında yer alacak bir eser hüviyetini kazansın. Hiç bu kadar derinlere inemeyen okurlar ise metnin hatasız bir şekilde yapılmış Latin harfli neşrinin yanı sıra sadeleştirilmiş halini de rahatlıkla okuyarak 90 yıl önceki bu önemli belgede ne denildiğini anlayıp yorumlarını kendileri yapabilsinler istedik.

Ve yine istedik ki, bu kitapçıkla beraber Vahdettin'in hain olup olmadığı tartışmasına bizzat Sultan'ın kendi ağzından savunmasını okuduktan sonra karar versin okuyucu. Şimdiye kadar tek taraflı bir koro ve aksi savunulamayan bir dayatma halinde konuşulan bu iddianın artık savunma tarafının dinlenilmesi vaktinin geldiğine inanıyoruz.

"Beyanname" veya iftiralara karşı savunma

Vahdettin'in kendisini tarih önünde savunduğu "Mekke Beyannamesi" ilk kez Kadir Mısıroğlu tarafından *Sebil* dergi-

sinde yayınlanmış, ardından çeşitli kitaplarında Vahdettin'in bastırdığı orijinal kitapçıkta yer alan Osmanlıca metniyle birlikte yer almıştır. Burada yayınladığımız Osmanlıca ve Arapça metni içeren Vahdettin'in kitapçığı Kadir Mısıroğlu'ndan alınmıştır. Kendisine bu lütufkârlığından dolayı teşekkür ederim.

Beyanname metninin Arap harfli Türkçe metni 12 sayfadır, Arapça metin ise arkasına eklenmiş olup kitapçıkta ikisi bir arada basılmıştır.

Beyannamenin müsveddesinin 50-60 sayfadan fazla olduğunu, ancak Vahdettin'in baştabibi Reşad Bey'in mülahaza ve telkinleriyle kuşa çevrilircesine kısaltıldığını, esas müsveddenin Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin henüz neşredilmemiş ve eksik hatıratında mevcut olduğunu Sabri Efendi'nin oğlu merhum İbrahim Sabri Bey, Kadir Mısıroğlu'na ifade etmiş olup onun tahmini de metnin tamamının İskenderiye'deki kütüphanelerden birinde bulunabileceği yönündedir (bkz. *Geçmişi ve Geleceği ile Hilafet*, 4. basım, İstanbul 2011, Sebil Yayınevi, s. 256, dipnot 274).

Kim bilir, bir gün o eksiksiz metin de hiç beklemediğimiz bir yerden zuhur eder bakarsınız.

Son yıllarda yakın tarihimizin önemli tarihî kişiliklerine ait hatıratların birbiri ardından ortaya çıktığını görerek memnun oluyoruz. Bunlardan biri de, eski Bahriye Nazırı Ahmed Avni Paşa'nın Osman Öndeş tarafından yayına hazırlanan değerli hatıratıdır. Avni Paşa, Vahdettin'le son günlerinde beraber bulunmuş ve asıl önemlisi, yarım kalmış hatıratının kâtipliğini yapmıştır. Vahdettin'in sürgün yıllarında kendisine yazdırdığı hatıratının 9 sayfalık kısmı, burada yayınladığımız 1923

beyannamesini tamamlayıcı niteliktedir ve onun da aslıyla birlikte ve sansürlenmeden yayınlanacağı günlerin gelmesi en büyük temennimizdir. İki metin birlikte okunduğunda aşağı yukarı Vahdettin'in ülkeyi neden terk ettiği, Mustafa Kemal ile ilişkileri ve Milli Mücadele'ye, Hilafetin kaldırılmasına bakışı gibi konular büyük ölçüde aydınlığa kavuşmaktadır.

Ancak bunlar da yeterli değildir. Yapılacak daha çok iş vardır ve en önemlisi de, 5816 nolu Atatürk'ü Koruma Kanunu'nun mutlaka kaldırılmasıdır. Kanun kalktıktan sonra şimdiye kadar köşe bucak saklanan veya yayınlansa da sansürlenmek zorunda bırakılan hatıratların dili çözülecek, ağızlarına takılan susturucular çıkacak ve tarih yeniden kendi diliyle konuşmaya başlayacaktır.

O zamana kadar yapacağımız şey, bu tür orijinal metinleri olabildiğince titiz bir şekilde okurun istifadesine sunmak ve resmi tarihin çelişki ve çıkmazlarını göstermekten ibaret kalacaktır.

Derin Tarih dergisi çıktığı günden itibaren tarihte özgürleşmenin zihnen özgürleşmemiz anlamına geleceğinin idrakiyle hareket etti. Bu amaç doğrultusunda yayına hazırladığı elinizdeki kitapla beraber şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da belgelere dayalı yayın anlayışını sürdüreceğini göstermiş oluyor.

Böylece her ay yeni ve özgün bir tarihî kitapçığın kapağını aralayacağınızı müjdeleyelim ve sizi Sultan Vahdettin'in "müdafaanamesi"yle baş başa bırakalım. Bırakalım ki, Vahdettin'in bir gün ortaya çıkacağı ümidiyle öldüğü "hakâyık"ın (hakikatlerin) bir kısmı olsun önünüze dökülme imkânı bulabilsin.

Mustafa Kemal Paşa'nın Vahdettin'e "Beni Anadolu'ya siz gitmeye zorladınız" dediği Havza telgrafı.

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıktıktan sonra Sultan Vahdettin'e Havza ilçesinden yazdığı ünlü telgrafın Sivas'ta 28 Eylül 1919 tarihli *İrade-i Milliye* gazetesinde yayınlanmış nüshası önemlidir. Bu nüshanın özelliği şuradan gelir: *Nutuk* dahil diğer metinlerde "dil-hâh-ı milkdârîleri" şeklinde geçen terkip 9. satırda "ilka-i milkdarîleri" olarak yayınlanmıştır. Yani diğer metinlerde Mustafa Kemal Paşa Padişahtan aldığı ilhamla görevine devam ettiğini söylemekte, yukarıdaki halinde ise Padişahın zorlamasıyla başladığı görevine devam ettiğini. Burada yayınladığımız halinde yer alan "ilkâ" kelimesi sonradan yapılan neşirlerde çıkartılarak sanki bir tashih hatası varmış gibi farklı yayınlanmış, böylece bir belge daha tahrifata uğramıştır.

حوضه‌دن ، مصطفی کمال پاشا حضرتلری ، طرفدن ذات شاهانه‌یه کشیده ایدیلان عریضهٔ تلغرافیه

مابین همایون ، اوکه‌یه باش کتابت جلیله‌سی واسطه‌سیله عتبهٔ همایونه جناب پادشاهی‌یه بیوك ملت وندیس خلافتك عماد صحیح وبکامسی بولنان سلطنت همایونلرینك جناب حق معروض آفات بیورسون .

شوکتپناهم : عنکبوتك یوکون اولمادیغی آفات تضییق وتهلکه آندام تارشوسنده اکنون آفات همایونلری باشنده اولق اوزره مل مقدس بر قدرتك حمیهٔ موجودیتی وطنی واستقلال دولت وملت وخاندان سلیل شاهانه‌لرینی مصرلق تجلی تارینی اورتا میدانه چیقاره‌رق بو اجتماه وقامت یکتادر . صوك حضور شاهانه‌لرده درقبول بیورلدیغنده اثبیر ولهٔ مولانمسنده یك هزون اولان قلب همایونلرینی بو نقطهٔ نهایه حائز الیمانی و آنده دخی حافظ کرای انباعمه . الفای ملکداریلرینه لهم عزم ایمان ایله وظیفهٔ حاجزانه‌سنه مداومه بولنورم .

اوکه‌یه باش وجیهه صدراعظم پاشا اولکری وانامیزن اموردن تحریر واجراآتی عرض وتفسیر ایلکدن صوکره آی طرفنده همان تکمیل اماطهٔ شاهانه‌لرینه ولایاتی الویه وقضالرینه وحدود دیارینه قدر عکار و مالی ملیه وتکمیل قوماندانلرك وظیفات مأمورلرینك حسیات واجراآتنه وقوف وروداد حاصل ایتدم .

بالنتیجه بارز بر صورتده تحقق ایدیورکه ملت یاشدن اشبو اولرانق اولوب استقلال ملت و دولتی وحقوق عالیهٔ سلطنت وخلافتی تأیید ایچون قوی بر عزم وایمان ایله مجهز بولنیور .

استانبوله ایکی منلك یولدن دونمك وآز وقتده اذکاردن بودرجه متیقظ اولدیغی تحمیل ایتمشدم .

شوکتپناهم : بو اوصاف و وصیتنامه‌ذات اقدس همایونلرینه وواصل لاتری اولان ملت تجلیلرینه قابلیته استناد وبالطبع بتون مقاصیه بو مل ووجدانی قوته مظاهرت اولنور . سوك خط همایونلری عموم ملتلرهم وجلادتی اوزه‌رمتعدد . بالکز شاهان دقت وتأثردرکه بو نزه اماطولی خلق بوکونکی سیاس دورده‌یه استانبوله جاری تخالف ومنافرت الکاردن واستراحات فتکارمدن یك متأذی بولنورلر . فی الحقیقه استانبول عیطنك مدمج اخلاق وبوتون استقلالی بیون اجتیاز دولت وملتك اعلی ودولت وبلده وپادشاهنه صداقت وفداکارلقله خدمت تابلیقده اولاغری اورمه‌دن قابلیتلی ایچون ملك ایلرو کتمك جرأتی کوستریورلر .

شوکتپناهم : خطرلی ملکداریلری اولدیغی درکه وظائف مودوعه‌سی ایفاسی صرصنده اجتیاز ویعض ارباب مقصدلك مطلقا تزویرات وعاماتی اخلاقی دعا دوسمادنده یکان یزم ایله بوغه مرسونام میاندیر احساسه چالیشق وبالخاصه صدراعظم پاشا ایله بعض رجال مهم دولت یك اجیق اولدیغی تدریج وروشوضیه تارشوسنده ملی احساساتی وملتوب شوق پاشا اولارینك حالیته کیره میکیزده دلالت ایلیورلر .

ابتده وجدان ملیدکه انتخابات جدیده وکیفیات جدیدهیی مناسبت استیلا جویانه‌لرینه منافی کورن انکلیزلر ووطنك ضروریه‌ده اولمه انکلیزلره تعلقاتی صلك ابدیین ضعیف سیبه‌لر بکره حاجزلرینی بالاقبال استانبوله جلبه لعبت ایدیورلر .

خاقان جلیل‌شانم ، ملته ، وطنه صادق وبوآکوردده اولوسلری استعداد ایله مألوف اولاری کبی بر نومادانه‌لق البته حقوق سلطنت همایونلرینك وملتك بقا وموجودیتك وحدتلری اولاغره تعاشیانکارانی بکلامیزدی ، بنادعلیه عید تلوکاری بالطبع مالطه‌یی

Vahdettin'in Avni Paşa'ya yazdırmaya başladığı ama tamamlayamadığı hatıratından bir sayfa

Esasen umum millet bir kitle-i vâhide halinde bir fırka farz olunursa reis-i tabi'isi ben olacağım. Fakat heyet-i mesule sizlersiniz. Sizi takviyeden başka bir fikr u emelim ve hususi mesleğim yoktur. Benden emin ve müsterih olarak ifâ-yı vazifeye devam ederseniz Cenâb-ı Hakk mu'ininiz olsun. Kanun-i Esasi'ye, ahkâm-ı Meşrutiyet'e sadıkım". Bu ifadelerimden Talat Paşa cidden müteessir ve müteheyyiç oldu.

Hilâfet ile Saltanat Hakkındaki Nokta-i Nazar-ı Şahane

Gelelim hilâfet ve saltanat bahsine:

Hilâfet ve saltanatı muhtelif suret ve şekillerde tasavvur ve tasvir edenlere tesadüf olunuyor. Benim şehzadeliğimden beri Ulûm-ı Şarkıyye ve Felsefe-i İslâmiyye ile teveggülüm var idi. Mutasavvıf ulemadan ve mütebahhirinden birçok zevât ile de mecâlise-i ilmiyyede bulunurdum. Size de telhis edelim: Hilâfet hadd-i zâtında saltanat demektir. Hilâfet kuvve-i icrâiyye ve teşri'iyye riyaseti demektir. Esasen hilafette saltanat mündemicdir. Fakat saltanatta hilâfet olmayabilir. Nitekim her sultan halife değildir. Peygamber Efendimiz nübüvvet ile saltanatı şahs-ı mübâreklerinde cem' etmiş idi. Müekkil-i zîşânım kuvve-i icrâiyye riyasetini ve adetâ baş kumandanlığı ifâ ederdi. Ona halef olan Hulefâ-yı Râşidîn ise ancak vekil manasına olan halife nâmı altında icrâ-yı kaza ve saltanat ederler idi. Her biri birer sultan idi. Risalet-penâh Efendimiz hâtemü'n-nebiyyîn oldukları ve vazife-i risaleti hitama erdirdikleri cihete (bu cihet Kur'ân-ı Kerim'de mestûrdur) sıfat-ı nübüvveti ukbâya götürmüşler ve yalnız saltanat-ı Muhammediye'yi halifelerine terk buyurmuşlardır. Daima musâhabe-i Nübüvvet ile müşerref olan sahâbelerin hilâfetleri umûr-ı diniyye ve siyasiyye üzerine idi.

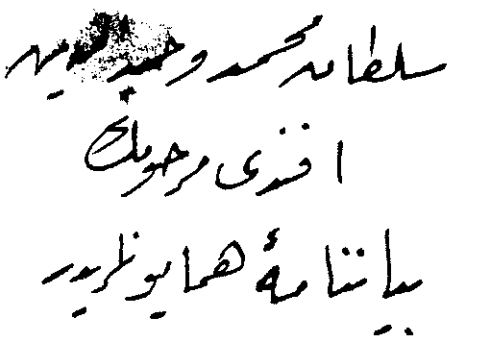
Osman Öndeş, *Vahdeddin'in Sırdaşı Avni Paşa Anlatıyor*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.

بولونه‌مز . اساسا عموم ملت برکتلهٔ واحده حالنده برفرقه فرض اولونورسه انلك رئیس
لصیبی نه اوله‌جغی : فقط هیئت مسئوله سیندرسکز . سیزی تهدید زن تاشفه برقدر اعلم
وخصوصی مسلکم یوقدر . بنده امین ومشروع اوله‌رق ابقای وظیفه‌یه دوام ایدرسکز .
جنابحق معینکز اولسون . قانون اساسی یه ، احکام مشروطیته ومشروطیه صادق
بوافاده لرمزدن لطف پاشا حضرتلری متأثر ومتهیج اولدی .

— خلافت ایله سلطنت حضرتلرینك نقطهٔ نظر شاهانه‌لری
کیفیتی خلافت وسلطنت نجیبه :

خلافت ایله سلطنتی مختلف صورتده تصور وتصویر ایدنلره نصاری اولونیور .
بن شهزاده کلدم بری علوم شرقیه وفلسفهٔ اسلامیه ایله تو غل وارایدی . مخصوص
علمادن ومشیخت بدن برچوق ذوات ایله ده مجالسه علمیه ده بولونورم . سیزده بالخصوص بیوك
خلافتمه حد زائده سلطنت وبکمدر . خلافت قوهٔ اجرائیه وتشریعیه رابنی دیکدر .
اساسا خلافتده سلطنت مندمجدر . فقط سلطنتده خلافت اولمایه بیلیر . شیخ الاسلام
خلیفه دکلدر . بنجه‌برافدر نجوق ایله سلطنتی تحقیق مبارکلرنده جمع ایتمش ایدك . مؤکل
وذیشانم قوهٔ اجرائیه رابنی ومعاذالله باشی قوماندانلغی ایفا ایدردی . اوکا خلیفه اولان
خلفای راشدینك ایجه وکیل مفاسنه اولان خلیفه نامی الشنده اجرای قضا وسلطنت
ایدرلر ایدی . حربی بزم سلطان ایدی . سلیمان افندم خانم انیسی اولدقدن
وظیفهٔ رسالتی خاتمه ایدرکه‌ری جنابحق (بوحقیقت قرآن کریمده مسطوردر) صفحات
نبوتی غضبایه کوتورمشدر وبالکز سلطنت محمدیه‌یی خلیفه لرینه ترك بویورمشدر .
وائما مصاحبهٔ نبوت ایله مشرف اولان صحابه‌لرك خلافتی امور دینویه وسیاسیه‌دن زیاده ایدی .

Sultan Mehmed Vahidüddin Efendi Merhumun Beyanname-i Hümayunlarıdır

Merhum Ali Ulvi Kurucu'nun el yazısıdır.

Şevketlu Sultan Mehmed
Vahidüddin Efendimiz
Hazretlerinin Beyanname-i
Hümayunlarıdır

Li't-Tâbi'

شوكتلو سلطان محمد وحيد الدين
افندیمزحضرتلرینك بیاننامهٔ
همایونلریدر
[للطابع]

Bismillahirrahmanirrahim

Bidayet-i iştiʿâlinde devletimizin iştirakine kat'iyyen rıza göstermediğim ve bütün müddet-i devamınca elimde bulunan bi'l-cümle vesaitle tahribat ve mazarratını tahdîde çalıştığım Harb-i Umumi'nin avâkıb-ı vahîmesi tamamıyla kendini göstermeye başladığı bir zamanda biraderimin vefat-ı müessifi vukua gelerek Kanun-ı Esasi-i Osmanî'nin bahş eylediği hakka istinaden ve ehl-i hal ü akdin biat-ı umûmiyesi ile makam-ı hilafet ve saltanata câlis olmuştum. O günler göz önüne getirilirse makam-ı hükümdariyi kabul eylediğim zaman beni karşılayan müşkilatın derece-i ehemmiyet ve azameti takdir olunur.

Bilahare cephelerimizin birbirini müteakip sukut etmesiyle sabit olduğu üzere hiçbir ümmid-i galebeye makrûn olmayan harb-i hâilin temâdîsi ve usul-i meşrutiyeti ilan ve tatbik ettirmek nikabı altında [1]324-1908'den beri re's-i idaremize yerleşmiş bulunan İttihat ve Terakki erkânından müfrit ve müteneffiz kısmının harbden bi'l-istifade dâhil-i memlekette revaç verdiği yağma, ihtikâr

»

بسم الله الرحمن الرحيم

بدايت اشتعال لنده دولمبزك اشتراكنه قطعيا رضا كوسترمديكم وبونون مدت دوامنجه المده بولنان باجمله وسائطله تخريبات ومضراتنى تحديده چاليشديغم حرب عمومينك عواقب وخيمه سى نماميله كندينى كوسترمكه باشلاديغى بر زمانده برادر يمك وفات مؤسفى وقوعه كله رك قانوناً اساسيه عثمانيك بخش ايلديكى حقه استنادآ واهل حل وعقدك بيعت عموميه سيله مقام خلافت وسلطنته جالس اولمشدم. اوكونلر كوزاوكنه كتيريلير سه مقام حكمدارىيى قبول ايلديكم زمان بنى قارشيلايان مشكلاتك درجهٔ اهميت وعظمتى تقدير اولنور. بالاخره جبهه لريمزك بر بر بنى متعاقب سقوط ايتمسيله ثابت اولديغنى اوزره هيچ برامید غلبه به مقرون اولميان حرب هائله نماديسى، واصول مشروطيتى اعلان وتطبيق ايتديرمك تقابى آلتنده ٣٢٤ — ١٩٠٨ دنبرى رأس اداره مزه برلشمش بولنان اتحاد وترقي اركاندن مفرط ومتنفذ قسمنك حربدن بالاستفاده داخلي مملكتده رواج ويرديكى يا غما، احتكار

ve anlaşılmaz maksadlarla yer yer ika ettikleri gûnagûn yangınlar sebebiyle payitahttan münteha-yı hududa kadar memleketin her noktasında milletin varlığı erimekte ve usare-i hayatiyesi hevl-engiz bir surette heder olup gitmekteydi.

Bu fecâyi' karşısında tevcih-i mesai edilecek hedef ve gaye bi't-tabiî sulh ve müsalemetin iadesinden başka bir şey olamazdı. Bu maksadın temini için de hiçbir terahi tecviz edilmemiş ve mümkün olan her çareye tevessül olunmuştur. Fakat harbin devamından müteneffi olmakla beraber memleketimizde daima daire-i hukuk ve selahiyetini tecavüze alışmış olan o zamanın hükümeti ile yine o hükümet-i mütehakkimenin etrafımda tesis eylediği şebeke-i ihanet mesaimin semere-dâr olmasına hail olarak münferiden müzakerat-ı sulhiyyeye girişmekle elde edilecek menâfi' ve şerâ'it-i müsaideye ve muhterem milletin hun-i mazlumunu bila sebeb heder olmaktan vikayeye imkân-ı vusul bırakmadı. Ve harb bütün dehşet-i tahrîb-kâranesiyle meşum Mondros Mütarekenamesi'ni imla mecburiyeti hasıl oluncaya kadar devam eyledi. Bu mütarekenin akdine memur murahhasların, el-yevm Ankara'daki Hey'et-i Vekile Reisi Rauf Bey'in taht-ı riyasetinde ve o zaman memleketin en mühim kuvve-i askeriyesinin de şimdiki Ankara Meclisi

»

واكلا شيلا ز مقصد لر له بر بر ا يقاع ا يتدكلرى كوناكون يانغينلر سببيله يا يخندن منتهاى حدوده قدر مملكتك هر نقطه سنده ملتك وار لغى ا ريكده وعصارهٔ حياتيه سى هول ا نكيز برصو رنده هدر اولوب كيتمكده ايدى . بو فجايع قارشيسنده توجيه مساعى ايديله جك هدف وغايه بالطبع صلح ومسالمتك اعادهسندن باشقه برشيء اوله مازدى . بومقصدك تأمينى ايچون ده هيچ برتراخى نجويز ايديلهمش وممكن اولان هرچاره يه توسل اولنمشدر . فقط ، حربك دوامندن متنفع اولمقله برابر ، مملكتمزده دائما دائرهٔ حقوق وصلاحيتنى تجاوزه آليشمش اولان اوزمانك حكومتى ايله ينه اوحكومت متحكمه نك اطرافده تأسيس ايلديكى شبكهٔ اهانت ، مساعيمك ثمره دار اولسنه حائل اولهرق منفرداً مذاكرات صاحيه يه كيريشمكله الده ايديله جك منافع وشرائط مساعده يه وحترم ملتك خون مظلومنى بلا سبب هدرا ولمقدن وقايه يه امكان وصول براقادى وحرب بوتون دهشت تخريبكارانه سيله مشؤم (موندروس) متاركه نامه سنى املا مجبوريتي حاصل اولنجه يه قدر دوام ايلدى . بومتاركه نك عقدينه مأمور مرخصلرك ، اليوم انقره ده كي هيئت وكيله رئيسى رؤف بكك تحت رياستنده ، واوزمان مملكتك الك مهم قوهٔ عسكريه سنك ده شيمديكى أنقره مجلسى

Reisi Mustafa Kemal'in kumandası altında bulunduğu herkesin hatır-nişanıdır.

Asayiş meselesi vesile ittihaz olunarak lüzum görülen herhangi bir mahallin işgali hak ve selahiyetini Düvel-i İtilafiyeye bahşeden madde-i mahsusasıyla Adana, Musul, Antalya, İstanbul, İzmir işgalleri ki, sonraki bütün felaketlerin menşe ve mastarı bulunan mezkûr mütarekenamenin akd ve imzası mağlubiyet ve mecburiyet ilcasıyla vuku bulmuş olduğu halde bilahare İzmir işgali dolayısıyla beni ittihama cüret edenlerin nokta-i nazarına göre mezkûr işgallere istinadgâh olan Mondros Mütarekenamesi'ni akde bi'l-fiil iştirak eden Rauf, Fethi ve vaziyet-i askeriyesi ile devleti böyle bir mecburiyet-i elimeye düşürmekte cidden zî-medhal bulunan Mustafa Kemal gibi bugünkü rüesa-yı milliyenin mesul ve müttehem olması lazım gelir. Zira gerek bu mütarekenin imzasında ve gerek ondan sonraki bütün mesâilde Kanun-ı Esasi mucebince mesuliyetten müstesna olan makam-ı hükümdarî için hükümet-i mes'ulenin maruzatını tasdik lüzumu gibi gayr-i kabil-i itiraz bir sebep bulunduğu halde ne kendi imla ve imza ettiği mütarekenin tatbiki demek olan felaketlere

»

رئيسي مصطفي كمالك قوماندا سي آلتنده بولندیغی هر کسك خاطرنشانیدر .

آسایش مسئله سی وسیله اتخاذ اولنسه رق تروم کوریلن هرهانکی برعلاك اشغالی حق وصلاحیتنی دول ائتلافیه یه بخش ایدن مادهٔ مخصوصه سیله اطنسه ، موصل ، انطالیه ، استانبول ، ازمیر اشغالاری کی صوکره کی بوتون فلا کتلرك منشأ ومصدری بولنان مذکور متارکه نامه نك عقد وامضا سی مغلوبیت ومجبوریت الجاسیله وقوع بولمش اولدیغی حالده بالاخره ازمیر اشغالی دولایسیله بنی انهامه جرأت ایدنلرك نقطهٔ نظرینه کوره ، مذکور اشغالاره استنادکاه اولان موندروس متارکه نامه سنی عقده باتمل اشتراك ایدن رؤف ، فتحی ، ووضعیت عسکریه سی ایله دولتی بویله بر مجبوریت الیمه یه دوشورمکده جدآ ذی مدخل بولنان مصطفی کمال کبی بو کونکی رؤسای ملیه نك مسؤل ومتهم اولمسی لازم کلیر . زیرا کرك بومتارکه نك امضاسنده و کرك اوندن صوکره کی بوتون مسائلده قانون اساسی موجبنجه مسؤلیتدن مستثنا اولان مقام حکمداری ایچون حکومت مسؤله نك معروضاتنی تصدیق قلوبی کبی غیر قابل اعتراض بر سبب بولندیغی حالده ، نه کندی املا واملضا ایتدیکی متارکه نك تطبیق دیمك اولان فلا کتلره

karşı bilahare muhalefette önayak olmak küstahlığını gösteren Rauf Bey için, ne de devletin belli başlı kuva-yı mevcûdesinin kısm-ı küllisini esir vererek zilletle Toros eteklerine iltica etmesi yüzünden mütareke akdini gayr-i kabil-i ictinâb bir hale getiren Mustafa Kemal için şayan-ı kabul hiçbir mazeret mevcûd değildir. İşte taht-ı Osmani'ye cülusumdan sonra ilk mühim hatve-i siyasiyeyi teşkil eyleyen Mütarekeye kadar cereyan eden hadisat karşısında benim vaziyetim budur.

Mütarekeden sonra ittihaz ettiğim meslek ise geri alınması mümkün olmayacak bir hatve atmaktan ihtiraz ile beraber bir taraftan dâhilde makul ve mutedil ıslahat ve icraata germi vermek, bir taraftan da hariçte teşebbüsât-ı siyasiyeye devam eylemek suretiyle aleyhimizdeki gayz-ı umûmînin bertaraf olacağı müsaid zamanlara intizar edebilmek için vakit kazanmaktan ibaretti.

İzmir işgali hadisesinin karşısında ittihaz ve takip ettiğim meslek ve gaye de bundan başka bir şey değildi. Çünkü Yunan askeri tarafından derhal icra olunacağı bildirilen bu işgal, düvel-i selase-i muazzamanın kat'i ve nâgehânî kararına istinâd etmekte olduğu gibi vak'anın bize tebliği de doğrudan doğruya düvel-i selase-i müşarünileyha tarafından vuku bulduğu cihetle mesele düvel-i muazzama

»

قارشی بالاخره مخالفتده اولمق ایاق اولمق کبتا خلقنی کوسترن رؤف بك ایچون ، نه ده دولتك بالی باشلی قوای موجوده سنك قسم کلیسنی اسیر ویره رك ذلتله (طوروس) اتکارینه التجا ایتمسی بوزندن متارکه عقدینی غیر قابل اجتناب برحاله کتیرن مصطفی کمال ایچون شایان قبول هیچ بر معذرت موجود دکلدر . ایشته تخت عثمانی یه جلوسمدن صوکره ایلك مهم خطوه سیاسیه بی تشکیل ایلهین متارکه یه قدر جریان ایدن حادثات قارشیسنده بنم وضعیتم بودر .

متارکه دن صوکره اتخاذ ایتدیکم مسلك ایسه کری آلنمسی ممکن اولمیه جق بر خطوه آتمقدن احتراز ایله برابر برطرفدن داخلده معقول ومعتدل صلاحات واجرا آته کرمی ویرمك، برطرفدنده خارجده تشبثات سیاسیه به دوام ایلمك صورتیله علیهمزده کی محیط عمومینك بر طرف اولمه سنی مساعد زمانلره انتظار ایده بیلمك ایچون وقت قازانمقدن عبارت ایدی . ازمیر اشغالی حادثه سنك قارشیسنده اتخاذ وتعقیب ایتدیکم مسلك وغایه ده بولندن باشقه برشی دکل ایدی. چونکه یونان عسکری طرفندن دوحال اجرا اولنه جغی بیلدیریلن بو اشغال، دول ثلثهٔ معظمه نك قطعی ونا کهانی قراریله استناد ایتمکده اولدیغی کبی وقعه نك بزه تبلیغنده دوغرودن دوغری یه دول ثلثهٔ مشار الیها طرفندن وقوع بولدیغی جهتله مسئله دول معظمه

meselesi şeklinde tecelli etmişti. Hadisenin Yunan meselesi haline tahavvülü, Yunanistan'daki vaziyet-i siyasiyyenin tebeddülü ile düvel-i muazzama-yı müşarünileyhanın ittifakına halel tari olduktan sonra husule geldi. Ondan evvel bu mes'ele, büyük ve gâlib devletlerce müttefikan ittihaz olunmuş bir karar-ı kat'inin tebliği mahiyetinde bulunduğu cihetle hakkımızdaki gayz-ı umuminin zevaline intizâren teşebbüsât-ı siyasiye ile iktifa mesleğini tercih ettirmekte olduğu gibi, işgalin muvakkat mahiyeti haiz olması da meslek-i mezkûru müeyyid görünüyordu. Mesele Yunan meselesi halini aldıktan sonra harbde mağlûb olmamak şartıyla mukavemete ben de taraftar idim. Ve nitekim bu his ile Kuva-yı Milliye'ye mütemayil birtakım kabineleri de mevki-i iktidara getirdim. Şu kadar var ki, o devrelerde Mustafa Kemal devlet-i metbû'asına itaat dairesinden huruç etmiş ve Anadolu'da birçok ak sakallı müftülere varıncaya kadar asıp kesmek gibi mezalimiyle vazife-i milliye hududunu tecavüz ederek milletin başına tahammül olunmaz bir bela kesilmiş idi.

Tıpkı İzmir hadisesi gibi Sevr Muahedesi'ne ait teklif-i düveli de Yunanistan'da vaziyet-i siyasiyenin tebeddülünden ve devletlerin aleyhimizdeki ittifak-ı şedidine halel tari olmadan mukaddem olarak ve hiçbir noktasında tadil teklifine müsaade edilmeyerek yirmi

»

مسئله سی شکلنده تجلی ایتمش ایدی. حادثه نك یونان مسئله سی حالنه تحولی، یونانستانده کی وضعیت سیاسیه نك تبدلی ایله دول معظمهٔ مشار الیهانك اتفاقته خلل طاری اولدقدن صوکره حصوله کلدی. اوندن اول بو مسئله، بویوك وغالب دولتلرجه متفقاً اتخاذ اولنمش بر قرار قطعینك تبلیغی ماهیتنده بولندیغی جهتله حقمزده کی غیظ عمومینك زوالنه انتظاراً تشبثات سیاسیه ایله اکتفا مسلکنی ترجیح ایتدیرمکده اولدیغی کبی، اشغالك موقت ماهیتی حائز اولمسی ده مسلك مذکوری مؤیدکور ونیوردی. مسئله یونان مسئله سی حالنی آلدقدن صوکره حریده مغلوب اولمامق شرطیله مقاومته بنده طرفدار ایدم، ونته کیم بوحس ایله قوای ملیه به متمایل برطاقم قاینه لری ده موقع اقتداره کتیردم. شو قدر وارکه اودوره لرده مصطفی کمال دوات متبوعه سنه اطاعت دائره سندن خروج ایتمش واناطولیده برچوق اتق صقالاری مفتیلره واریجه یه قدر اصوب کسمك کبی مظالیله وظیفهٔ ملیه حدود دینی تجاوز ایدرك ملتك باشنه تحمل اولنماز بربلا کسیلمش ایدی.

طبقی ازمیر حادثه سی کبی، «سه ور» معاهده سنه عائد تکلیف درلی ده، یونانستانده وضعیت سیاسیه نك تبدلندن ودولتلرك علیهنده کی اتفاق شدیدینه خلل طاری اولمادن مقدم اولهرق، وهیچ برتقطه سنده تعدیل تکلیفنه مساعده ایدیلمیه رك، یکرمی

dört saat zarfında tamamen kabul veya reddine müteda-ir tazyîkât ve tehdîdâtı ihtiva ettiği cihetle gayet nazik ve tehlikeli bir şekilde vuku bulmuştu. Bununla beraber ben Sevr Muahedesi'ni kesb-i kat'iyet etmiş addolunacak suret-te tasdik etmedim. Meselenin kat'iyet kesb etmesi Meclis-i Mebusan'ın kabulünden sonraki tasdikime mütevakkıf ol-duğunu ve hakk u adaletle telif olunamayacak surette gayr-i tabiî olan böyle bir muahedenin devam ve takarrur edeme-yeceğini bildiğimden hakkımızın anlaşılmasına müsait za-manın hulûlüne kadar vakit kazanmak tarikinde devam ile muahedenin hükümetçe kabulüne taraftar göründüm.

Mondros Mütarekesi, İzmir hadisesi, Sevr Muahedesi gibi müstesna bir nokta-i nazarla telakki ettiğim vakâyi'den sonra gelen mesâilde daima icâbât-ı meşrutiyete tevfik-i ha-reket eyledim. Bu sebeple muhtelif kabinelerin muhtelif ve belki mütahâlif içtihatlarına riayet ettim. Mustafa Kemal'i Anadolu'ya gönderen ve bilahare devlet-i metbû'asını tanı-madığı cihetle tenkili için kuvve-i askeriye sevkine lüzum gösteren kabinelere mümaşatımda hükümet-i mesule ile makam-ı hükümdarînin münasebet-i mütekabilesine ait icâbât-ı meşrutiyetten ayrılmamak arzusu ve bazı esbâb-ı zaruriye-i siyasiye amil olmuştur. Bundan maada gerek kabine tebeddülatında, gerek icraat-ı sairede nâzım-ı ha-rekâtım, efkâr ve hissiyat-ı şahsiyemden

»

درت ساعت ظرفنده تماما قبول ویاردینه متدائر تضییقات وتهدیدانی احتوا ایتدیکی جهتله ، غایت نازك و نهلکه لی برشکلده وقوع بولمش ایدی ، بونکله برابر بن ، «سه‌ور» مماهده سنی کسب قطعیت ایتمش عداولنه جق صورتده تصدیق ایتمدم . مسئله نك قطعیت کسب ایتمسی، مجلس مبعوثانك قبولندن صوکره کی تصدیقه متوقف اولدیغنی ، وحق وعداللله تألیف اولنه میه جق صورتده غیر طبیعی اولان بو یله برمعاهده نك دوام وتقرر ایده میه جکنی بیلدیکدن، حقیقتك آکلاشیلماسنه مساعد زمانك حلولنه قدروقت قازانمق طریقنده دوام ایله، معاهده نك حکومتجه قبولنه طرفدار کورولدم

موندروس متارکه‌سی ، ازمیر حادثه‌سی، «سه‌ور» معاهده سی کبی مستثنا بر نقطهٔ نظرله تلقی ایتدیکم وقابعدن صوکره کلن مسائلده ، دائما ایجابات مشروطیته توفیق حرکت ایلدم ، وبوسبیله ، مختلف قابینه لرك مختلف وبلکه متخالف اجتهادلرینه رعایت ایتدم . مصطفی کمالی اناطولی یه کوندرن وبالاخره دولت متبوعه‌مزی طاینما دینی جهتله تنکیلی ایچون قوهٔ عسکریه سوقنه لزوم کوسترن قابینه لره مساعده حکومت مسؤله ایله مقام حکمدارینك مناسبت متقابله‌سنه نائل ایجابات مشروطیتدن آریلمامق ارزوسی وبعض اسباب ضروریهٔ سیاسیه عامل اولمشدر. بوندن ماعدا کرك قابینه تبدیل ایتده، کرك اجرا آت سائره‌ده ناظم حرکاتم، افکار وحسیات شخصیه‌مدن

ziyade daima efkâr-ı umumiye veyahut gayr-i kabil-i mukavemet diğer müessirât olmuştur. Bunun en bariz delili, son Tevfik Paşa kabinesini, sırf aleyhinde efkâr-ı umumiye tezahüratı meşhûd olmadığı için şahsım ve makamım hakkında su-i niyetleri zahir olan Kemalcilerin İstanbul'da tesis-i nüfuz etmelerine müsait bulunmasına rağmen iki seneyi mütecaviz mevki-i iktidarda tutmaklığımda görülebilir.

Ankara ile İstanbul arasındaki ikiliğin izalesi emrinde bu gibi fedakârlıklardan geri durmamakla beraber hilafetin saltanattan tefriki ve payitahtın İstanbul'dan Anadolu'ya nakli hakkmdaki karar ve tasavvurlarına muvafakat eylemek elimden gelmemiştir. Bunlardan birincisi, ulema-yı İslam'ın malumu olduğu vechile şer'-i şerîfe katiyen mugayir ve müvekkilim bulunan Fahru'l-mürselin Efendimiz hazretlerinin hukukundan feragati mutazammın olmakla benim için selahiyet ve imkân haricinde bir şey olduğu gibi İstanbul'un manen Ruslara teslimi ile Bolşeviklere cemile ibrazı mahiyetinde bulunan ikinci tasavvurları da hilafeti İstanbul gibi siyasî ve tarihî bir istinadgâhtan mahrum eylemek demek olduğu cihetle katiyen gayr-i kabil-i kabûl idi. Bu gibi müfrit ve mecnunane arzularına tebeiyyet etmediğim için bana hıyânet-i vataniye azv u isnad edenlerle beraber, her akıl ve izan sahibinin bilmesi lazım gelir ki,

»

زیاده، داثما افکار عمومیه ویاخود غیر قابل مقاومت دیکر مؤثرات اولمشدو . بونك الك بارز دلیلی؛صوك توفیق پاشا قابینه سنی ، صرف علیهنده افکار عمومیه تظاهراتی مشهود اولمادینی کبی ، شخصم ومقامم حقنده سوء نیتلری ظاهر اولان کامجیلرك، استانبوله تأسیس نفوذ ایتملرینه مساعد بولنماسنه رغماً،ایکی سنه بی متجاوز موقع اقتداردہ طوتمالمدہ کورمیله یلیر ..

انقره ایله استانبول آره سنده کی ایکیلکك ازاله سی امر ینده بو کبی فداکار لقلردن کری طورمامقله برابر ، خلافتك سلطنتدن تفریقی وپایتخت استانبولدن انا طولی یه نقلی حقنده کی قرار وتصور لرینه موافقت ایله ملك المدن کلمه مشدر . بونلردن برنجیسی، علماء اسلامك معلومی اولدینی وجهله شرع شریفه قطعیا مغایر وموکلم بولنمان فخر المرسلین افندیمز حضرتلرینك حقوقنه دن فرافتی متضمن اولمقله بنم ایچون صلاحیت وامکان خارجنده برشیء اولدینی کبی ، استانبولك معناً روسلره تسلیمی ایله بولشویکلره جیله ابرازی ماهیتنده بولنمان ایکنجی تصور لری ده ، خلافتی استانبول کبی سیاسی وتاریخی بر استنادکاهدن محروم ایلمك دیمك اولدینی جهتله قطعیا غیر قابل قبول ایدی . بو کبی مفرط ومجنونانه ارزولرینه تبعیت ایتمدیکم ایچون بکا خیانت وطنیه عزو واسناد ایدنلرله برابر ، هر عقل واذعان صاحبنك یاپمسی لازم کلیر که

dünyanın en büyük cah ve mansıbı olan hilafet ve saltanat makamını fiilen ve bi'l-irsi ve'l-istihkak haiz bir hükümdarı hıyânet-i vataniye gibi bir cürm-i şenie sevk edecek hiçbir emel ve ihtiras mevcûd değildir.

Ben o makamların, ve siyemmâ hilafet makamının şeref ve haysiyetini muhafaza için muvakkaten tahtımdan, vatanımdan ve huzur ve rahatımdan cüdâ düşmeyi bile gözüme aldırdım. Bu müfârakatım bilhassa Harb-i Umumi'den sonra kendi ef'alinin hesabını vermek mevkiinde bulunanlara karşı ef'alimin hesabını vermekten korkmak kabilinden olmayıp belki hiçbir kanuna tâbi olmayan insanlar elinde müdafaa ve hakk-ı kelamdan memnu bir halde hayatımı göz göre göre tehlikeye teslim etmek gibi emr-i İlahinin ve akl-ı selimin kabul etmeyeceği bir şeyden ictinâb eylemek ve hem de "el firaru mimma layütak min süneni'l-mürselin" fehva-yı şerifi üzere müvekkil-i zî-şânımın hicret-i nebeviyelerine ait olan sünnet-i seniyyeye ittibâ etmekten ibarettir.

Müdafaa-yı vatan gibi müstahsen gayelerle hiç münasebeti olmadığı halde Ankara meclisinin ittihaz ettiği mukarrerât-ı ahire üzerine muarızlarımla aramızda tehaddüs eden ve memleketimiz için hâsıl olan vaziyet-i ahireyi telhis ederek derim ki:

Ceddim Osman Gazi'den Selim-i evvel'e kadar Devlet-i Osmaniye namıyla Türk

»

دنیا نك الك بویوك جاه ومنصبي اولان خلافت وسلطنت مقامنی فعلا وبالارث والاستحقاق حائز برحکمداری ، خیانت وطنیه کبي برجرم شنیعه سوق ایده جك هیچ برامل واحتراص موجوددکادر . بن اومقاملرك وسیما خلافت مقامنك شرف وحیثیتی محافظه ایچون موقتاً تحمدن ، وطنمدن وحضورورواحتمدن جدا دشمه بی بیله کوزیمه آلدیردم . یومغار قم ، بالخاصه حرب عمومیدن صوکره کندي افعالنك حسابنی ویرمك موقعنده بولنالره قارشی افعالمك حسابنی ویرمکدن قورقق قبیلندن اولمایوب ، بلکه هیچ برقانونه تابع اولمیان انسانلرالنده مدافعه وحق کلامدن ممنوع برحالده حیاتمی کوزکوره کوره تهلکه به تسلیم ایتمك کبی امرالهینك وعقل سلیمك قبول ایتمیه جکی برشیدن اجتناب ایلمك وهم ده « الفرار مما لایطاق من سنن المرسلین » فحوای شریفی اوزره موکل ذی شانمك هجرت نبویه لرینه عائد اولان سنت سنیه به اتباع ایتمکدن عبارتدر

مدافعهٔ وطن کبي مستحسن غایه لره هیچ مناسبتی اولمادینی حالده انقره مجلسنك تخاذ ایتدیکی مقررات اخیره اوزرینه ، معارضلرمله آراسنده تحدث ایدن ومملکتمز ایچون حاصل اولان وضعیت اخیره یی تلخیص ایدرك دیرم که :

جدم عثمان غازیدن سلیم اوله قدر دولت عثمانیه نامیله تورك

saltanatı var idi. Selim-i evvel'den sonra ise bu saltanat, hilafetin inzimamıyla saltanat-ı Muhammediye haline gelmişti.

Şimdi bana bi-gayri hakkın ihanet-i vataniye isnâd edenler hilafeti hukuk ve nüfuzundan tecrîd ve tatil ederek bu saltanat-ı Muhammediye'yi yıkmışlar ve yalnız vatanlarına değil, bütün alem-i İslam'a ihanet etmişlerdir. Ben devleti tehlikeden vikaye için bilhassa Harb-i Umumi'ye iştirakimizdeki ifratların acısını tattıktan sonra siyaset-i hariciyede muarızlarımın tabiri vechile korkarak, yani itidal ve ihtiyatla hareket ettim. Daha doğrusu, vakit kazanmak için îcâb ederse kendimi feda etmeye karar verdim. Bu mutedil ve ihtiyatlı meslek karşısında muarızlarımın müfrit ve herçe badabad [ne olursa olsun] mesleği müntic-i isabet ve muvaffakiyet olursa şahsen ben kaybedecektim, fakat devlet kazanacaktı. Hâlbuki onlar devlete, saltanat-ı İslamiyesini kaybettirdiler.

Eğer benim bir hatam var ise din ve devletin bu derece tahrîb ve tağyirine (bazı müstesna şahsiyetlerden mâ'adâ) bütün vükela ve ulema ve ukala ve rical-i memleket tarafından ses çıkarılmayacağına ve bazı hasis menfaatler mukabilinde gizli ve aşikâr suretlerle yardım edileceğine ihtimal vermemekliğimdedir. Ben devletin hayat ve mematıyla herkesten ziyade alakadar olan münevveran-ı

»

سلطنتی وارایدی، سلیم اولدن صوکره ایسه بو سلطنت، خلافتك انضمامیله سلطنت محمدیه حالنه کلمشدی

شیمدی بکا بغیر حق اهانت وطنیه اسناد ایدنلر، خلافتی حقوق وتنوذندن تجرید وتمطیل ایدرك بو سلطنت محمدیه یی یاتمشلردن ویا اکز وطنلرینه دکل، بتون عالم اسلامه اهانت ایتمشلردن. بن، دواتی تهلکه دن وقایه ایچون، بالخاصه حرب عمومی به اشتراك کزده کی افراطلرك آجیسنی طاتدقدن صوکره، سیاست خارجیه ده معارضلرینك تعبیری وجهله قورقاق، یعنی اعتدال واحتیاط ایله حرکت ایتدم، دها دوغریسی، وقت قازانمق ایچون، ایجاب ایدر ایسه کندیمی فدا ایتمکه قرار ویردم. بو معتدل واحتیاطلی مسلك قارشیسنده، معارضلرینك مفرط وهرچه باد آباد مسلکی منتج اصابت وموفقیت اولورایسه، شخصاً بن غائب ایده جکدم، فقط دولت قازانه جقدی، حال بوکه اونلر، دولته، سلطنت اسلامیه سنی غائب ایتدیریلر.

اکر بنم یرخطام وارایسه، دین ودولتك بو درجه تخریب وتغییریه (بعض مستثنا شخصیلردن ماعدا) بتون وکلا وعلما وعقلا ورجال مملکت طرفندن سس چیقاریلمایه جقنه وبعض خسیس منفعتلرمقابلنده کیزلی وآشکار صورتلرله یاردیم ایدیله جکنه احتمال ویرمه مکلکمه در. بن، دولتك حیات ومماتیله هیچ کسدن زیاده علاقه دار اولان منورلر

milletimin vazife-yi vataniye ve vicdaniyelerini bu derece su-i istimal etmeyecekleri hakkındaki hüsn-i zannıma ait olan hatamı itiraf ediyorum.

Netice-i kelam olarak şurasını beyan ederim ki, hilafet meselesinin halli, dini, kavmiyeti, vatanı meşkûk ve mahlut, askerîden ve sunûf-i saireden mürekkep bir şirzime-i kalile ile kısmen mükrih ve mücbir ve kısmen ahvâlin ledünniyâtından bihaber olarak muğfil halinde bulunan 5-6 milyonluk masum Türk kavminin selahiyeti dahilinde olmayıp bu 300 milyonluk alem-i İslam'ın tamamına taalluk edecek bir mesele-i uzmadır. Binaenaleyh şimdi ben, hilafet hakkında Ankara'da ve İstanbul'da verilen fuzulî ve cebrî hükmü kat'iyen kabul etmeyerek hakkımda reva görülen müftereyâtı isnad edenlere kemal-i nefretle red ve iade ederek, memleketin bilâ tefrik-i cins ve mezhep bütün ahalisinin saadet ve refahından başka bir emeli olmayan ve adl u itidalin hakim olmasını isteyen müsterih bir kalb ve vicdan ve hak ve hakikatin mağlub edilemeyeceğine dair kavî bir îmân ile sevgili vatanıma avdet edinceye kadar hak-i ıtır-nâkinin ezelden müştakı olduğum Haremeyn-i Şerîfeyn'de ve şimdilik civar-ı Beytullah'ta imrâr-ı evkât ediyorum.

Beni "Beldetullah"a isâl eden şu muhaceret-i mucibu'l-mefharet ile

»

ملتمك، وظيفهٔ وطنيه ووجدانيه لزيني بودرجه سوء استعمال ايتميه جكاري حقنده كي حسن ظنمه عائد اولان خطامي اعتراف ايدبورم .

نتيجهٔ كلام اوله رق شوزلرمي بيان ايدرمكه خلافت مسئله سنك حلي ، ديني ، قومبتي ، وطني مشكوك ومخلوط ، عسكريدن وصنوف سائره دن مركب بر شرذمهٔ قليله ايله ، قسماً مكره ومجبر وقسماً احوالك لدنيا تندن بي خبر اوله رق منفعل حالنده بولنان بش التي مليون خلق معصوم تركقومنك صلاحيتي داخلنده اولمايوب ، بوكا اوچيوز مليون خلق عالم اسلامك تمامنه تعلق ايده جك برمسئلهٔ عظمادر . بناءً عليه شيمدي بن ، خلافت حقنده انقره ده واستانبولده وبرياكن فضولي وجبري حكمي قطعياً قبول ايتميه رك وحقمده روا كورياكن مفتريانه ، اسناد ايدنلره كمال نفرتله رد واعاده ايدرك ، مملكتك وبلا تفريق جنس ومذهب بتون اهاليسك سعادت ورفاهندن بشقه برامل اولميان ، وعدل واعتدالك حاكم اولمسني ايسته ين مستريح بر قلب ووجدان وحق وحقيقتك مغلوب ايديله ميه جكنه دائر قوي برايمان ايله ، سوكيلي وطنمه عودت ايدنجه به قدر ، خاك عطرناكنك ازلدن مشتاق اولديغم حرمين شريفينده وشيمديلك جوار بيت اللهده اسرار اوقات ايدبورم .

بني « بلدة الله » ه ايصال ايدن شوم هاجرت موجب المفخرت ايله ،

hilafetin saltanattan tecridi teklifine karşı sebat ve mücahedem, nasibe-i hestîmi ve zahr-ı âhiretimi teşkil edecektir.

Misafir olduğum bilad-ı mukaddese-i Arabiye'nin hükümdar-ı âlî-tebârı ile ahali-i necîbesi taraflarından gerek benim hakkımda ve gerek vatan-cüda diğer hemşehrilerim haklarında gösterilen asar-ı mihman-nüvâziyi şükür ve mahmedetle yadettiğim gibi, haiz oldukları asalet-i mümtâze ve mutahhareye muvafık bir suretle hareket eden müşarünileyh celâletü'l-melik hazretleriyle aile-i muhteremeleri erkânının teali-yi şan ve şereflerini ve bu sayede bilad-ı mukaddese-i Arabiye'nin ve sekene-i necibesinin tarihe ziynet veren mazileriyle layık oldukları inkişaf-ı mesuda mazhar olmalarını da cidden temenni ederim.

İstanbul'dan müfarakatımdan sonra bu ilk beyanımdır. Vesselamu ala meni't-tebea'l- Hudâ!

Mehmed Vahîdüddin
bin es-Sultan Abdülmecid Han

خلافتك سلطنتدن تجريدي تكليفنه قارشي ثبات ومجاهدم، نصيبهٔ هستيمي وذخر آخرتمي تشكيل ايده جكدر

مسافر اولديغم بلاد مقدسهٔ عربيه نك حكمدار عالي تباري ايله اهالي نجيبه سي طرفلرندن كرك بنم حقمده وكرك وطن جداديكر همشهرلرم حقلرنده كوستريلن آثار مهربانوازي يي شكر ومحمدتله ياد ايتديكم كبي، حائز اولدقلري اصالت ممتازه ومظهر يه موافق برصورتله حركت ايدن مشار اليه جلالة الملك حضرتلري يله عائلهٔ محترمه لري اركانك تعالي شان وشرفلرينی وبوسايه ده بلاد مقدسهٔ عربيه نك وسكنهٔ نجيبه سنك تاريخه زينت وبرن ماضيلريله لايق اولدقلري انكشاف مسوده مظاهر اولدقلرينی ده جداً تمنی ايدرم

استانبولدن مفارقتمدن صوكره بوايلك بيانمدر.

والسلام على من اتبع الهدى ؟

محمد وحيد الدين بن السلطان

عبد المجيد خان

Sadeleştirilmiş hali

Şevketli Sultan Mehmed Vahîdüddin Efendimiz Hazretlerinin İstanbul'dan ayrıldıktan sonraki ilk açıklamasıdır.

Yayıncı.

Bismillahirrahmanirrahim

Cihan harbinin başlangıcında devletimizin katılmasına kesinlikle razı olmadığım ve devam ettiği süre boyunca da elimde bulunan bütün vasıtalarla tahribat ve zararlarım azaltmaya çalıştığım bu savaşın kötü sonuçlarının her yönüyle kendini göstermeye başladığı bir zamanda biraderim Sultan V. Mehmed Reşad'ın esef verici vefatı gerçekleşmiş ve Osmanlı Anayasasının verdiği hakka dayanarak ve "ehl-i hall ve akd"in hep birlikte biat etmesiyle Hilafet ve Saltanat makamına oturmuştum. O günler göz önüne getirildiğinde hükümdarlık makamını kabul ettiğim zaman beni bekleyen zorlukların önemi ve büyüklüğü takdir edilebilir.

Daha sonra, cephelerimizin birbiri ardından yenilgilere uğramasıyla hiçbir galibiyet ümidinin kalmaması ve bu korkunç savaşın uzaması; güya Meşrutiyet rejimini ilan ve uygulama perdesi altında 1908 yılından beri idarenin başına oturmuş olan İttihat ve Terakki'nin ileri gelenlerinden azgın ve nüfuzlu kısmının savaştan yararlanarak memlekette yol açtığı yağma, rüşvet ve anlaşılmaz maksatlarla yer yer gerçekleştirdikleri karmaşalar sebebiyle başkentten en uzak sınırına kadar memleketin her noktasında milletin varlığı erimekte ve milletin yaşam dayanakları korkunç bir şekilde heder olup gitmekteydi.

Bu dehşetli durum karşısında harcanması gereken çaba ve gayretin asıl hedef ve gayesi; barış ve huzurun geri getirilmesinden başka bir şey değildi. Bu amacın

gerçekleşmesi için de hiçbir geciktirmeye izin verilmemiş ve mümkün olan her çareye başvurulmuştur. Fakat savaşın devamından şahsi menfaatler elde eden ve memleketimizin hak ve hukukuna tecavüze alışmış olan o zamanın hükümeti ve yine o baskıcı hükümetin etrafında oluşmuş olan ihanet şebekesi çalışmalarının sonuçsuz kalmasma ve kendi kafalarına göre barış görüşmelerine girişerek, elde edilebilecek faydaları ve elverişli şartları yok etmişler ve muhterem milletin mazlum kanını sebepsiz yere heder olmaktan kaçınmaya fırsat bırakmamışlardı. Bu sebeple savaşın bütün tahrip edici dehşeti, uğursuz Mondros Mütarekesinin yapılmak mecburiyetinde kalınmasına kadar devam etti. Bu mütarekenin yapılmasıyla görevlendirilen delegelerin başı şu an Ankara'daki Başbakan Rauf (Orbay) Bey'di. Ayrıca o zaman memleketin en mühim askerî kuvvetinin başında da şu anda Ankara Meclisi Başkanı olan Mustafa Kemal'in bulunmakta olduğu herkesin bildiği bir şeydir.

Asayiş meselesi ileri sürülerek gerekli gördükleri her hangi bir yeri işgal etme hak ve yetkisini İtilaf devletlerine sunan özel maddesiyle Adana, Musul, Antalya, İstanbul ve İzmir'in işgal edilmesi ve sonraki bütün felaketlerin kaynağını oluşturan söz konusu Mondros mütarekesinin imzalanması mağlubiyetlerimizin ve mecburiyetlerimizden kaynaklandığı hâlde daha sonraları İzmir'in işgal edilmesi dolayısıyla beni itham edenlerin bakış açısından değerlendirmek gerekirse; bu işgallere dayanak teşkil eden Mondros Mütarekenamesini imzalamaya fiilen katılan Rauf

(Orbay), Fethi (Okyar) ve askerî vaziyetiyle devleti böyle bir acı mecburiyete düşürmekte cidden dahli bulunan Mustafa Kemal gibi bugünkü Millî Mücadele reislerinin sorumlu tutulması ve itham edilmesi lazım gelir. Çünkü gerek bu mütarekenin imzasından ve gerek ondan sonraki bütün meselelerde Osmanlı Anayasasının gereği olarak sorumluluktan müstesna olan hükümdarlık makamı, sadece ve sadece iktidardaki hükümetin arz ettiğini onaylamaktan ibaret ve itirâz etme hakkı bulunmayan bir durumda olduğu hâlde, kendi eliyle imzaladığı mütarekenin uygulanması demek olan bu felaketlere karşı sonradan muhalefete önayak olmak küstahlığını gösteren Rauf Bey için, ne de devletin belli başlı mevcut kuvvetlerinin büyük bir kısmını esir vererek zilletle Toros dağları eteklerine iltica etmesi yüzünden mütareke akdini kaçınılmaz bir hale getiren Mustafa Kemal için kabul edilebilir hiçbir mazeret mevcut değildir. İşte Osmanlı tahtına oturuşumdan sonra ilk siyasi adımı teşkil eden Mütarekeye kadar meydana gelen hadiseler karşısında benim vaziyetim budur.

Mütarekeden sonra yürüttüğüm siyaset ise geri alınması mümkün olmayacak bir adım atmaktan kaçınmakla beraber bir taraftan dahilde makul ve ılımlı ıslahat ve icraata gayret etmek, diğer taraftan da hariçte siyasî teşebbüslere devam ederek aleyhimizdeki genel öfkenin bertaraf edilebileceği uygun zamanı bekleyebilmek için vakit kazanmaktan ibaretti.

İzmir'in işgali hadisesinin karşısında ittihaz ve takip ettiğim siyaset ve gaye de vakit kazanmaktan baş-

ka bir şey değildi. Çünkü Yunan askeri tarafından derhal icra edileceği bildirilen bu işgal, üç büyük devletin kesin ve ani kararına dayandığı gibi, bu olayın bize tebliği de doğrudan doğruya bu üç devlet tarafından yapıldığından bu mesele büyük devletler meselesi şeklinde ortaya çıkmıştı. Hadisenin "Yunan meselesi" haline dönüşmesi ise Yunanistan'daki siyasî durumun değişmesi ve büyük devletlerin ittifakına halel geldikten sonra gerçekleşti. Yunan işgalinden önce bu mesele büyük ve galip devletlerce birlikte karâr verilmiş olan kesin kararın tebliği mahiyetinde olduğundan hakkımızdaki genel öfkenin yok olmasını bekleyerek siyasî girişimlerle yetinme siyasetini tercih ettirmekte olduğu gibi, işgalin geçici mahiyette olması da bahse konu olan siyaseti teyit eder gibi görünüyordu. Mesele "Yunan meselesi" halini aldıktan sonra savaşta mağlup olmamak şartıyla direnişe ben de taraftardım. Nitekim bu düşünceyle Kuva-yı Milliye'ye sempatisi olan birtakım kabineleri de iktidar mevkiine getirdim. Ancak o sıralarda, Mustafa Kemal, bağlı bulunduğu devletine itaat dairesinden çıkmış ve Anadolu'da birçok ak sakallı müftülere varıncaya kadar asıp kesmek gibi zulümleriyle millî görevinin sınırını aşarak milletin başına tahammül edilemez bir bela kesilmişti.

Tıpkı İzmir hadisesi gibi Sevr Antlaşmasına ait devletlerin teklifi de (Yunanistan'da siyasî durumun değişmesinden ve devletlerin aleyhimizdeki şiddetli ittifakına halel gelmeden önce olup) hiçbir noktasında değiştirme teklifine müsaade edilmeyerek 24 saat içinde tamamen kabul veya reddine ilişkin baskı ve

tehditleri içerdiğinden gayet nazik ve tehlikeli bir şekilde gerçekleşmişti. Bununla beraber ben Sevr Antlaşmasını kesinleşmiş sayılacak şekilde tasdik etmedim. Meselenin kesinlik kazanmasının ancak Meclis-i Mebusan'ın kabûl etmesinden sonraki onayıma bağlı olduğunu, ayrıca hak ve adaletle bağdaşmayacak olan böyle bir antlaşmanın devam etmesinin ve böyle bir karara varılmasının mümkün olamayacağımı bildiğimden hakkımızın anlaşılmasına uygun bir zamanın gelmesine kadar vakit kazanmak için antlaşmanın hükümetçe kabûl edilmesine taraftarmış gibi göründüm.

Mondros Mütarekesi, İzmir hadisesi, Sevr Antlaşması gibi müstesna bir bakış açısıyla değerlendirdiğim olaylardan sonra ortaya çıkan meselelerde de daima Meşrutiyetin gereklerine uygun hareket ettim. Bu sebeple muhtelif kabinelerin muhtelif ve belki birbiriyle çelişkili kararlarına dahi uydum. Mustafa Kemal'i Anadolu'ya gönderen ve ardından bağlı bulunduğu devletini tanımaması üzerine bastırılması için askerî kuvvet sevkine lüzum gösteren hükümetlerin suyuna gitmemin sebebi, iktidardaki hükümetle hükümdarlık makamının karşılıklı münasebetine ait Meşrutiyetin gereklerinden ayrılmamak arzusu ve bazı siyasî zorunluluklara dayanmaktadır. Bundan başka, gerek hükümet değişikliklerinde, gerek diğer icraatta seçtiğim yol, şahsî fikir ve duygularımdan ziyade daima kamuoyu veyahut direnilmesi mümkün olmayan diğer tesirlerden kaynaklanmıştır. Bunun en büyük delili de, son Tevfik Paşa hükümetini, sadece ve sadece aleyhinde kamuoyu oluşumu gözlem-

lenmediği için şahsım ve makamım hakkında kötü niyetleri açık olan Kemalcilerin İstanbul'da nüfuz edinmelerine müsait bir hükûmet olmasına rağmen iki seneyi aşkın iktidarda tutmamdır.

Ankara ile İstanbul arasındaki ikiliğin giderilmesi için bu gibi fedakârlıklardan geri durmamakla beraber hilafetin saltanattan ayrılması ve başkentin İstanbul'dan Ankara'ya nakledilmesi hakkındaki karar ve tasavvurlarına onay vermek elimden gelmemiştir. Çünkü hilafetin saltanattan ayrılması, İslam âlimlerinin malumu olduğu cihetle Şer'-i şerîfe kesinlikle aykırı ve vekili olduğum Fahru'l-mürselin Peygamber Efendimiz hazretlerinin hukukundan feragati gerektirdiği için benim yetki ve imkânım haricinde bir şeydir. Başkentin İstanbul'dan alınıp Ankara'ya nakledilmesi ise İstanbul'un manen Ruslara teslimi ile Bolşeviklere hediye edilmesi demek olan ikinci düşünceleri de, hilafeti İstanbul gibi siyasî ve tarihî bir dayanaktan mahrum etmek anlamına geldiğinden kesinlikle kabul edilemezdi. Bu gibi aşırı ve delice arzu ve isteklerine uymadığım için bana vatana ihanet iftirasında bulunanlarla beraber, her akıl ve izan sahibinin şunu bilmesi gerekir: Dünyanın en büyük makamı ve görevi olan hilafet ve saltanat makamını fiilen ve soyca hak etmiş olan bir hükümdarı, vatana ihanet gibi alçakça bir suça sevk edecek hiçbir emel ve ihtiras olamaz.

Ben o makamların özellikle hilafet makamının şeref ve haysiyetini muhafaza için geçici olarak tahtımdan, vatanımdan hatta huzur ve rahatımdan ayrı düşmeyi bile göze aldım. Bu ayrılığım bilhassa Birinci

Dünya Savaşından sonra kendi yaptıklarının hesabını vermek konumunda bulunanlara karşı yaptıklarımın hesabını vermekten korktuğumdan dolayı değil belki de hem hiçbir kanuna tabi olmayan insanların elinde savunma ve söz hakkından mahrum bırakılacak bir halde hayatımı göz göre göre tehlikeye atmak gibi İlahi emre aykırı ve akl-ı selimin kabul etmeyeceği bir şeyden kaçınmak ve hem de "El-firaru mimmâ layûtak min süneni'l-mürselîn" (Takat getirilemeyecek güçlüklerden kaçmak peygamberlerin sünnetlerindendir) fehva-yı şerifi üzere vekili olduğum şan sahibi Peygamber Efendimizin Nebevi hicretine ait sünnetine uymaktan ibarettir.

Vatan savunması gibi yüce gayelerle hiçbir münasebeti olmadığı halde Ankara meclisinin almış olduğu son kararlar üzerine, karşıtlarımla aramda oluşan ve memleketimiz için ortaya çıkan son durumu özetleyerek derim ki:

1- Ceddim Osman Gazi'den Yavuz Sultan Selim'e kadar Osmanlı Devleti namıyla Türk saltanatı vardı. Yavuz'dan sonra ise bu saltanat, hilafetin eklenmesiyle Muhammedî saltanat haline gelmişti.

2- Şimdi bana haksız yere vatana ihanet suçu isnat edenler, hilafeti hukuk ve nüfuzundan tecrit edip hükümsüz hale getirerek bu Muhammedî saltanatı yıkmış ve yalnız vatanlarına değil, bütün İslam âlemine de ihanet etmişlerdir.

3- Ben devleti tehlikeden korumak için, bilhassa Harb-i Umûmî'ye iştirakimizdeki ifratların acısını tattıktan sonra, dış politikada da karşıtlarımın ifadesiyle

korkarak, yani itidal ve ihtiyatla hareket ettim. Daha doğrusu, vakit kazanmak için gerekirse kendimi feda etmeye karar verdim. Bu ılımlı ve ihtiyatlı siyasetim karşısında karşıtlarımın müfrit ve ne pahasına olursa olsun tarzındaki siyaseti isabetli ve başarılı olursa şahsen ben kaybedecektim, fakat devlet kazanacaktı. Hâlbuki onlar devlete, İslamî saltanatını kaybettirdiler.

4- Eğer benim bir hatam varsa o da din ve devletin bu derece tahrip edilip değiştirileceğine ve (bazı şahıslar müstesna) bütün vekiller, âlimler, âkiller ve devlet adamları tarafından ses çıkarılmayacağına ve bazı alçak menfaatler karşılığında gizli ve açık şekilde yardım edeceklerine ihtimal vermememdendir. Ben, devletin hayat ve memâtına herkesten ziyade ilgili olan milletimin münevverlerinin vatanî ve vicdanî görevlerini bu derece kötüye kullanamayacakları hakkındaki hüsn-i zannıma ait olan hatamı itiraf ediyorum.

Sözlerimin sonunda şurasını da beyan ederim ki:

Hilafet meselesinin halli, dini, kavmiyeti, vatanı şüpheli ve karışık askeriyeden ve diğer sınıflardan oluşan az sayıdaki kişiler ile kısmen zorlayıcı sebeplerden ve kısmen de olayların içyüzünden habersiz olarak gaflet halinde bulunan 5-6 milyonluk masum Türk kavminin yetkisi dâhilinde olmayıp bu dava 300 milyonluk İslam âleminin tamamını kapsayan büyük bir meseledir. Dolayısıyla şimdi ben hilafet hakkında Ankara'da ve İstanbul'da verilen fuzulî ve cebrî hükmü kesinlikle kabul etmeyerek hakkımda reva görülen iftiraları onları yakıştıranlara büyük bir nefretle red ve iade ederim.

Memleketin ırk ve din ayırmaksızın bütün ahalisinin mutluluk ve refahından başka bir emeli olmayan ve adalet ve itidalin hakim olmasını isteyen müsterih bir kalb ve vicdan ile hak ve hakikatin mağlup edilemeyeceğine dair kuvvetli bir imanla sevgili vatanıma dönünceye kadar ıtır kokulu toprağının ezelden müştakı olduğum Haremeyn-i Şerîfeyn'de ve şimdilik Beytullah'ın civarında vakit geçiriyorum.

Beni Beldetullah'a eriştiren şu iftihar edilmesi gereken hicretle hilafetin saltanattan ayrılması teklifine karşı sebat ve mücâhedem, şahsî nasibimi ve ahiret azığımı teşkil edecektir.

Misafir olduğum Arabistan'ın mukaddes beldelerinin yüce hükümdarı ile necip halkı tarafından gerek benim hakkımda ve gerek vatanından ayrı düşmüş diğer hemşerilerim haklarında gösterilen misafirperverlik eserlerini şükür ve şükranla yad ettiğim gibi haiz oldukları seçkin ve temiz asalete uygun bir suretle hareket eden Şerif Hüseyin hazretleriyle muhtereme aileleri mensuplarının şan ve şereflerinin yücelmesini ve bu sayede Arabistan'ın mukaddes beldelerinin ve necip sakinlerinin tarihe ziynet veren geçmişleriyle layık oldukları mesut gelişmelere mazhar olmalarını da cidden temenni ederim.

İstanbul'dan ayrıldığımdan sonra bu ilk beyannamemdir.

Hidayete tabi olanlara selam olsun!

Sultan Abdülmecid Han oğlu
Mehmed Vahîdüddin

Sultan Vahdettin'in müdafaanâmesine dair

Aşağıdaki bölüm Kadir Mısıroğlu'nun Bir Mazlum Padişah: Sultan Vahideddin *(Sebil Yayınevi, İstanbul 2011) adlı kitabından özetlenmiştir.*

1. Sultan Vahdettin 4 Temmuz 1918'de tahta geçtiğinde Birinci Dünya Savaşı sona ermek üzereydi ve memleket İttihad ve Terakki despotluğu altındaydı. Zaten tahta çıkışından hemen üç-dört ay sonra Mondros Mütarekesi imzalanacaktır. Her ne kadar Halife sıfatıyla lider sayılsa da maddi durum bunu kullanmasına imkân vermiyordu, dolayısıyla Vahdettin fiilî değil, hukukî bir hükümdardı. Hal böyleyken Sultan Vahdettin'in vatan ihaneti gibi ağır bir suçla ithamının ne çirkin bir iftira olduğunu takdirlerinize bırakıyoruz.

2. O günlerde –Sultan Vahdettin'in çok arzu ettiği ve gayret sarf ettiği- Türkiye için müttefiklerinden ayrılarak münferit bir barış antlaşması yapmak imkânı olmamıştır.

3. Mondros Mütarekesi'ni imzalayan heyetin başkanı Rauf (Orbay) Bey'di ve o sırada bilinen en kuvvetli askeri varlığın (Yıldırım Orduları) başında da Mustafa Kemal Paşa vardı.

İşgallere sebep olan bu mütarekeden dolayı sorumlu aranacaksa her şeyden önce bu iki şahsın gösterilmesi gerekirdi. Vahdettin bu anlaşmayı tasvib etmeyişini –her ne kadar Mustafa Kemal Paşa'nın çektiği bir telgraf üzerine kurulsa da- onu imzalayan Ahmed İzzet Paşa kabinesini görevden uzaklaştırarak göstermiştir. Hiçbir zaman uygulanamayan ve yalnızca bir proje olarak kalan Sevr'i imzalayanları Yüz Ellilikler listesine koyan Mustafa Kemal Paşa nedense yurdun işgallere uğramasına neden olan Mondros Mütarekesi'ni imzalayan Rauf Bey'i Malta sürgünü dönüşünde Başvekil yapmıştır.

4. İzmir'in işgali İtilaf Devletlerinin ortak kararı sonucu gerçekleşmişti. Bu devrede Sultan Vahdettin "Mecelle-i musibet" (Kötülükler mecmuası) adını verdiği ve kabule asla yanaşmadığı Sevr'in güya ıslahı için topladığı heyetlerle Anadolu'nun toparlanması imkânını sağlamıştır.

5. Vahdettin Milli Mücadele'yi başlangıcından sonuna kadar desteklemiştir ki, buna Mustafa Kemal'i bizzat eline verdiği bir ferman-ı hümayun ile Anadolu'ya göndermesi şahittir. Ayrıca Sivas Kongresi kararlarını kabule yanaşmayan Damat Ferid Paşa'yı istifaya zorlayıp Ekim 1919'da Ali Rıza Paşa kabinesini kurduran ve Ankara ile İstanbul arasındaki anlaşmazlığı tetiklemeye çalışan İngilizlere karşı gayretini esirgemeyen kişi de Sultan Vahdettin'den başkası değildir.

6. Sevr bize derhal kabul veya reddedilmek üzere bir ültimatom suretinde tebliğ edilmişti ama Sultan Vahdettin, devrinin hemen hemen bütün aydınları ve hükümetin zorlama-

sına rağmen bu anlaşmayı kabul etmemiştir. Kuvveden fiile çıkmasını önlemek için topladığı Saltanat Şurası –Kemalistlere göre- tek bir muhalife karşı Sevr'i kabul etmişlerdi. Çoğu İttihatçı olan bu adamlara toz kondurmadan tek başına Vahdettin'i suçlamak akıl kârı olabilir mi?

7. Başlangıçtan itibaren Kuvva-yı Milliye'ye taraftar olan ve Mustafa Kemal Paşa'nın da "Vatanperver vezir" diye bahsettiği Sadrazam Tevfik Paşa'yı, sırf Mustafa Kemal Paşa'nın tasvibine mazhar olduğu için iki yıldan fazla iş başında tutmuştur. Bundan maksadı da Ankara ile İstanbul arasındaki gerginliği azaltmaktı.

8. Hilafet ve Saltanatın birbirinden ayrılması ve Saltanatın kaldırılmasından sonra ortaya çıkan fiilî durumu asla tanımamış ve "Saltanatsız Hilafet olamayacağı" görüşünde ısrar etmiştir.

9. Temsil ettiği makam için "mecnunane arzular" olan ve bir temele dayanmayan bir tabiiyeti reddettiği için vatan hainliğiyle suçlandı. Yine kendi ifadesiyle "hakkı olan" bir Saltanat ve Hilafeti korumak maksadıyla vatanından ve huzurundan uzak durmayı göze almıştır.

10. Bu deliller Vahdettin'in verilemeyecek bir hesabının bulunmadığını açıkça göstermektedir. Bununla beraber o, Halife sıfatıyla hakarete maruz kalmaktan endişe etmişti. Bunda da Meclis'in onu vatan haini ilan eden kararından sonra haksız bulmak ne derece doğru olabilir?

11. Sultan Vahdettin müdafaasında "Saltanat-ı Muhamme-

diye" adına şöyle der: "...Şimdi bana haksız olarak ihanet-i vataniyye (vatana ihanet suçu) isnad edenler, Hilafeti hukuk ve nüfuzundan tecrid ve tadil ederek (ayırıp değiştirerek) bu Saltanat-ı Muhammediye'yi yıkmışlar ve yalnız vatanlarına değil, bütün âlem-i İslam'a ihanet etmişlerdir."

12. Sultan Vahdettin memleket aydınlarına güvenmek gibi bir hatanın kurbanı olmuştur. Eğer buna "hata" denilebilirse müdafaanamesinde kendisi bunu belirtmiştir. Hem güvenmeyip de ne yapacaktı? İş başına getirdiği insanların hepsi Saltanat ve Hilafete, hatta padişaha sadakat yemini yapmış insanlardı.

13. Vahdettin Hilafet için de "beş altı milyonluk masum Türk kavminin selahiyeti dahilinde (yetkisinde) olmayıp, üç yüz milyonluk âlem-i İslam'ın tamamına taalluk edecek bir mes'ele-yi uzmâdır (büyük meseledir)" deyip kararların başına buyruk alındığını belirtir.

14. Yurttan ayrılışının sebeplerinden biri de tekrar dönmek hususundaki kuvvetli ümidiydi. Belki de bu geri dönüş, şahsı adına değil, temsil ettiği müesseseye aittir.

Arapça metin

تعريب المنشور الصادر من لدن حضرة
صاحب الشوكة مولانا السلطان
محمد وحيد الدين
[للطابع]

بسم الله الرحمن الرحيم

ان الحرب العامة التي كنت في مبادى اشتعالها لم ارتض ان تخوض دولتنا غمراتها مع معها ، وفي مدة دوامها لم آل جهداً في انتقاص مضارها وتأثيراتها المخربة بما ملكت يداي من القوى ـ لما اخذت تقضي اوطارها العظيمة وتظهر عواقبها الوخيمة بكل معنى الكلمة توفي اخي المرحوم . وبناء على الحق الذي خوله القانون الاساسي العثماني ومبايعة اهل الحل والعقد العام تقلدت مقام الخلافة والسلطنة . فمن يمم النظر في الزمن الذي تقلدتها فيه تظهر له اهمية وعظمة المصاعب التي حفتني ، وقد ثبت بتوالي سقوط مراكزنا الحربية ان هذه الحرب الهائلة لا امل لنا ان ننجح فيها ، بيد انه كان زمام ادارة حكومتنا اذ ذاك بايدي شرذمة الاتحاديين الذين تبوؤا منصة الاحكام من عام ١٣٢٤ـ ١٩٠٨ تحت ستار اعلان الحرية وتطبيق مباديها فاتخذ قسم متطرف ومتنفذ من هذه الشرذمة تلك الحرب وسيلة لنا فهم الشخصية فكانوا يعملون للنهب والسلب والاحتكار وايقاع الحرائق المتنوعة المجهولة مقاصدهم فيها ، وكان استمرار الحرب مع ما اشتملت عليه مما ذكرنا من الفظايع في كل نقطة تبتدئ من العاصمة الى منتهى الحدود العثمانية ـ يذيب حياة الامة ويذهب بموادها الاصلية بصورة مدهشة . ولما

لم يكن دواء للتخلص من هذه الفجايع سوى بذل المساعى فى الصلح — اتخذت كل التدابير و لوسائل المقتضية لذلك ولم يقع منى أدنى تقصير او تراخ فى اتخاذها، غير ان رجال الحكومة المتغلبة فى ذلك الزمان الذين اعتادوا نجاو زدا ئرة حقوقهم وصلاحيتهم واستفادوا من تمادى الحرب أو قعوا موانع واعتراضات فى هذا المشروع مع تأسيسهم حول شبكة اهانة منافية لكل خير فكانت تلك الحكومة وهذه الشبكة جعلتا تلك المساعى عقيمة وحالتا بيننا وبين مفاوضات فصلح المفرد خوفنا منافيه لخفقة من تبعات الحرب وصيانة دماء الامة المظلومة المحترمة التى سفكت بغير موجب ولا سبب فاستمرت الحرب بفتكها وتخريباتها المدهشة الى ان اضطرت الظروف لعقد هدنة (مندروس) المشؤمة . وقد كان المرخصون المأمورون لعقد هذه الهدنة تحت رياسة رؤف بك الذى هو الآن رئيس الوكلاء بالنظر وتحت رضى مصطفى كمال رئيس مجلسها فى الحالة الراهنة حيث كان اذ ذاك هو قائد جل القوى العسكرية الموجودة فى المملكة العثمانية وهذا الامر يخطره كل الناس . ولما كانت مادة من مواد تلك الهدنة تخول للحلفاء حقا لاحتلال أى محل ارادوه لتأمين الامن والراحة — اضحى منشأ ومصدر الحكومات الاخيرة مثل احتلال اطنه، والموصل، والطالية، والاستانة، وازمير — التوقيع على عهدة تلك الهدنة التي اوجبتها الظروف والظروف الاجبارية . وكان ينبغى

ان تكون تبعة احتلال ازمير - على مذهب من يتهمني به - بل وتبعات الكوارث والاحتلالات السائرة الاخيرة ايضا على عاتق رؤوف وفتحي اللذين اشتركا فعلا في توقيع معاهدة (مندروس) المذكورة وعلى عاتق مصطفى كمال الذي لم ينكر على توقيعها مع ما لديه من القوى الحربية وهم كلهم الآن رؤساء الامة الوطنية، لا على عاتقي . مع ان القانون الاساسي استثنى مقام السلطنة من المسؤلية ، والسلطان مجبور على تصديق معروضات ومقررات الحكومة المسؤلة ، فهذا الاصل المشروطي يعذرني ولا يعذر رؤوف بك الذي قام اخيراً بلا خجل في مقدمة المخالفين مع انه هو الموقع على معاهدة تلك الهدنة التي اوجبت الكوارث والمصائب ولا يعذر مصطفى كمال أيضا الذي رجع بجيشه وتسبب في أسر القسم العظيم منه ذليلا الى اذيال جبال (طوروس) ، وحصلت بعد ذلك ضرورة عقد تلك الهدنة للدولة ، فاول خطوة مهمة سياسية وقعت بعد صعود ي العرش العثماني هي انعقاد الهدنة المذكورة وكانت هذه خطتي لقاء الحوادث التي حدثت الى تاريخ عقدها . اما خطتي التي اتخذتها بعد ذلك فكانت هي عبارة عن اجتناب خطوة لا يمكن التخلي عنها ، ومن جهة اخرى كانت عبارة عن اجراء الاصلاحات المعقولة المعتدلة في داخلية البلاد والاستمرار خارجا على التشبثات السياسية وانتظار الظروف المساعدة لزوال الغيظ العام

الواقع بحقنا ، وكانت خطتي وغايتي ايضاً امام احتلال ازمير كتلك الخطة بعينها . ولما كان احتلال جيوش اليونان لازمير مستندا على قرار الدول الثلاث المعظمة وقد ابلغتنا ذلك مباشرة ـ علمنا بان المسألة دولية اما تحولها من الشكل الدولي الى الشكل اليوناني فلم يقع الا بعد تغير الاحوال السياسية اليونانية وطروء الخلل على اتفاق الدول المشار اليها ، وقد تقررت هذه المسألة من قبل باتفاق الدول العظام الظافرة وابلغتنا اياها بصورة لا يمكننا مقاومتها ، فترجح لدينا الاكتفاء بمبادي التشبثات السياسية والانتظار لزوال الغيظ العام الواقع بشأننا ، وكون احتلال ازمير في صبغة وقتية مما يؤيد خطتنا المذكورة ايضا . وبعد تحول القضية الى الشكل اليوناني كنت انا ايضا ملتزما خطة المقاومة بشرط ان لا نغلب في الحرب فلذلك اتيت بجماعة من المتمايلين للقوى الوطنية واجلستهم على منصة الحكم ولكن في هذه الادوار كان مصطفى كمال خرج على دولتنا واجرى في الاناضول مظالم تقشعر منها الابدان حتى انه قتل وصلب عدة اشخاص من المقتيين الشيب وتجاوز حدود الوظائف الوطنية الى آخر درجة فصار على رأس الامة بلية من البلايا التي لا تطاق ومعاهدة (سيفر) كحادثة ازمير كان تكليف الدول بها ايضا قبل تبدل الاحوال السياسية باليونان ، وقد ابلغتنا الدول تلك المعاهدة بصورة التهديد والتضييق ، ولم تسمحنا بتعديل نقطة واحدة من نقاطها بل اصرت

على القبول أو رفضه فى ظرف اربعة وعشرين ساعة ، ومع ذلك لم اصدق تلك المعاهدة بصورة قطعية ، وكنت اعلم ان تصديقى هذه المعاهدة واكتسابها الصورة القطعية لا يتم الا بعد قبول مجلس المبعوثين لها وتصديقي الاخير عليها ، وان هذه المعاهدة التى لم تقترن بالحق والعدل لا يدوم بقاؤها ، فاظهرت موافقتى على قبولها من طرف الحكومة واستمريت على انتظار الظروف المساعدة لظهور حقوقنا . وفى غير هذه القضايا اعنى هدنة (مندروس) وحادثة ازمير وعهدة (سيفر) التى تلقيتها بطريقتها السياسية الخاصة كنت دائما ملتزما خطة المشروطية ، ولهذا كنت اراعى اجتهادات الوزارات المختلفة والمتخالفة ، وكان العامل الوحيد فى مماشاتى لكل من الوزارتين اللتين ارسلت احداهما مصطفى كمال الى الاناضول والاخرى بينت لزوما لارسال قوة عسكرية لتأديبه وتنكيله عند ما خرج على الدولة — عدم التباعد من لوازم المشروطية التى اوجبتها المناسبات المتقابلة بين مقام السلطنة وبين الوزارة المسؤولة وبعض اسباب ضرورية اخرى . عدا ذلك فان خطتى التى بنيت عليها تبديلات الوزارة وغيرها من المسائل كانت هى الرأى أمام أو المؤثرات التى لا يمكن مقاومتها ، لا افكارى واحساساتى الشخصية ، وبرهانها البارز وزارة توفيق باشا فانى حيث لم اشاهد مظاهرات الرأى العام ضد هذه الوزارة أبقيتها فى مقامها اكثر من عامين رغم مساعدتها للكماليين الذين ظهر سوء نيتهم نحو شخصى

الظاهرة على ايدى اناس ليس لهم قانون ولا انصاف ولا قابلية قبول لدفاع الحق، وهذا مما نهى عنه الله تعالى والعقل السليم ، وفى هذا ايضا اقتداء بمدلول (الفرار مما لا يطاق من سنن المرسلين) ، واقتفاء بسنة موكلى الجليل الشان فى أمر الهجرة . وبعد فاقول تلخيصا للحالة التى حدثت فى بلادنا وصارت سبب الخلاف بينى وبين معارضيّ وهى ناشئة من مقررات مجلس أنقرة الاخيرة التى لا تطاق لها بالدفاع عن الوطن وما شاكله من الغايات المستحسنة: كان عنوان دولة الترك من عهد جدى عثمان الغازى الى عهد سليم الاول هى السلطنة العثمانية ثم بانضمام الخلافة اخذت الدولة شكل السلطنة المحمدية ، فالذين عزوا الىّ ـ بغير حق اهانة الوطن ـ قد جردوا الخلافة عن حقوقها وقوضها وعطلوها وهدموا تلك السلطنة المحمدية وباعمالهم هذه لم يهينوا وطنهم فقط بل أهانوا العالم الاسلامى باجمعه ، ولاجل وقاية هذه الدولة من التهلكة التزمت خطة الاعتدال والاحتياط فى السياسة الخارجية لاسيما بعد ما ذقنا مرارة الافراط فى خوضنا غمرات الحرب العمومية ، ولذلك قال عنى المعارضون ان سياستى الخارجية سياسة الجبان ، والصحيح انى قد قررت فداء نفسى لاكتساب الظروف المساعدة وقلت أمام خطتى هذه : ان نجح المعاوضون المفرطون المتطرفون ـ يكون الخسران على شخصى لكن تكون الدولة قد نجحت وربحت ، والحال ان القضية انعكست فاضاع المتطرفون على الدولة سلطنتها

ومقامي ومساعدتها لتأسيس نفوذهم بالعاصمة ، وكنت لا انفك عن اتخاذ الوسائل اللازمة في شان رفع الخلاف الواقع بين الاستانة واقرة، غير انه لم يمكن لي ان أوافق على قرارهم وتصوراتهم بشأن تفريق الخلافة عن السلطة ونقل العاصمة من الاستانة الى الاناضول. أما تفريق الخلافة عن السلطة الزمنية فهو مغاير بتاتا للشريعة الغراء كما لا يخفى على علماء الاسلام ، ويتضمن ايضا التخلي عن حقوق وكلي فخر المرسلين صلوات الله وسلامه عليه ، وهذا لا يسعني قبوله قطعاً لانه خارج عن صلاحيتي ، واما الشق الثاني ، الذي هو في المعنى تسليم الاستانة الى البلشفيك للتجمل معهم — فلا يسعني قبوله ايضا ، لانه يوجب حرمان الخلافة من مستند سياسي وتاريخي (وهو الاستانة) . فينبغي للمتطرفين الذين عزوا الي خيانة وطنية بداعي اني لم اوافقهم على تلك التصورات الجنونية ولغيرهم من العقلاء والمتنورين — أن يعلموا ان سلطاناً حائزاً على منصب الخلافة والسلطنة فعلا وارثا واستحقاقا (وذلك اكبر مناصب الدنيا واعظمها جاهاً) — كيف يوجد لديه امل وحرص يسوقه الى جرم شنيع كالخيانة الوطنية ، والحال اني لاجل المحافظة على شرف وحيثية ذلك المقام ولا سيما مقام الخلافة — تباعدت وقتياً عن عرشي ووطني ونبذت رفاهي وراحتي ظهريا ، وان مفارقتي للعرش والوطن ليست خوفا من المسؤلية — امام الذين يقتضي الامر مناقشتهم الحساب على اعمالهم لاسيما بعد الحرب العامة — بل تحرزاً من الاستسلام بمجيائي الى التهلكة

الاسلامية . فان كنت اخطأت في شيء فهو عدم اساءة ظني في جميع الوكلاء والعقلاء والعلماء ورجال المملكة بان يسكتوا باجمعهم (عدا اشخاصاً ممتازين نادرين) أمام هذه الافعال والحركات المخربة للدين والدولة بل وأن يعينها بعضهم سراً وعلانية بمقابلة منافع لهم خسيسة ، ولهذا فاني أعترف بخطأي العائد الى اسراف حسن ظني في متنوري الامة الذين اساؤا مراعاة واجباتهم الوطنية والوجدانية الى هذه الدرجة ، والحال ان ارتباطهم بحياة وبمماة الدولة اكثر من غيرهم . وها أنا أجعل خاتمة كلامي على مسألة الخلافة فاقول : ان حلها وحسمها ليس من صلاحية شرذمة قليلة من اناس خلطاء مشكوك في دينهم وفي عنصرهم وفي وطنيتهم سواء كانوا من العسكر أو من صنف آخر ، وكذلك ليس من صلاحية خمسة أو ستة ملايين من الترك المنفلين الذين يجهلون حقائق الاحوال والمكرهين وفي أعناقهم السيوف !

فهذه المسألة العظمى تخص العالم الاسلامي البالغ قدره ثلاثمائة مليون وبناء على ذلك فاني لا أقبل قطعا الحكم التعسفي الجبري الصادر في شأن الخلافة من أنقرة والاستانة ، وأرد المفتريات المعزوة الي — الى عازبها . وأنا الى أن أعود الى وطني المحبوب أقضي أوقاتي بالحرمين الشريفين اللذين كنت مشتاقا من الازل الى تراب أرضهما المطهر ، والان مقيم بجوار بيت الله الحرام — وحشو صدري ايمان قوي بأن الحق والحقيقة لا يعلى عليهما ، وقلب مطمئن

لا أمل له الا سعادة المملكة وأهليها القاطنين فيها من غير تفريق بين أجناسهم ومذاهبهم ، والا أن يكون العدل والاعتدال ضاربا أطنابه عليهم ، فالهجرة التي وصلت بي الى بلدة الله الطيبة ، وجهادي وبقائي لقاء تجريد الخلافة من السلطة الزمنية أعدهما حظي في الدنيا وذخري في الاخرة

واني أشكر صاحب الجلالة الهاشمية ملك البلاد المقدسة العربية وأهاليها النجباء الذين أحسنوا وفادتي واحتفلوا بي وبمواطني المشتتين من أوطانهم كما اني أتمنى جدا أن يتعالى شأن وشرف جلالة الملك المشار اليه الذي يوفق أعماله العالية على نسق أعمال جلالته المتازة المطهرة وأسرته الكريمة ، وان تكون البلاد المقدسة العربية وسكانها المحترمين بهذا الظل الظليل مظهرا لاماني السعيدة ومجدها الذي هو زين التاريخ

هذا اول بيان لي بعد مغادرتي الاستانة.

والسلام على من اتبع الهدى ؟

محمد وحيد الدين ابن السلطان

عبد المجيد خان

Derin Tarih Kültür Yayınları 2

derin tarih

Tüm Bildikleriniz Tarih Olacak!

Derin Tarih dergisinin bir kültür hizmetidir.

Parayla satılamaz